61365/P

COMMENTARIUS
DE
FEBRIBUS ARCENDIS DISCUTIENDISQUE.

QUEM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

GULIELMI ROBERTSON, S. S. T. P.

ACADEMIÆ EDINBURGENÆ PRÆFECTI,

NEC NON

Ampliſſimi SENATUS ACADEMICI conſenſu,

Et nobiliſſimae FACULTATIS MEDICÆ Decreto,

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS ET PRIVILEGIIS RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

Eruditorum examini ſubjicit

MED. CHIR. SOC.
ABERDEEN.

ALEXANDER MONRO DRUMMOND,

BRITANNUS.

Ad diem 12 Septembris, hora locoque ſolitis.

Mecum habito, novi quam ſit mihi curta ſupellex. PERS.

Sed haec, et his ſimilia, utcunque animadverſa aut exiſtimata erunt, haud in magno equidem ponam diſcrimine. LIV.

EDINBURGI:

Apud BALFOUR, AULD, et SMELLIE,

Academiae Typographos.

M,DCC,LXX.

For

Mr. Ogilvie Professor in the University of Aberdeen.

from his most obed.t humble serv.t

A. McDrummond

31683
WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

SUI STUDIORUMQUE SUORUM FAUTORIBUS:

GULIELMO DRUMMONDO de Callander, Armigero,

Parenti optime merito:

JACOBO MURRAY De Dullary, Armigero, PATRICIOQUE Fratri,

Avunculis meritiſſimis, paterno in ſe amore animatis:

VALETUDINARII REGII EDINENSIS MODERATORIBUS,

A quibus tamdiu tamque benigne in ipſius quaſi medicinae domicilio exceptus eſt:

PROFESSORIBUS ACADEMIÆ MEDICIS,

Qui ſalutiferae ſibi artis praecepta abſolutiſſime tranſdederunt:

SOCIETATI MEDICINÆ STUDIOSORUM,

In quorum diſceptationibus, ad nullius arbitrium accommodatis, traditas a praeceptoribus diſciplinas expendere primum didicit, et perſcrutari:

VALETUDINARII REGII MEDICIS Omnibus,

Qui animum, philoſophiae illecebris captum, ad ipſas aegrorum curationes revocaverunt, exempla, ad quae ipſum poſtea componeret, egregia ſeſe praebentes:

COLINO DRUMMONDO, Valetudinarii ejuſdem Medico, nominatim, Diuturna insuper conſuetudine, diuturnis potiſſimum promeritis, ſibi devincto:

Denique,

GULIELMO CULLENO,

Viro optimo, medico conſummatiſſimo, ſingulari ſibi prorſus pietate ſemper adamando, perpetua uſque obſervantia ſuſpiciendo, cui utique, quae per alios ſingula eſt aſſecutus, conjunctim pene univerſa debet:

Haec, quantula ea cunque ſint, ſacrabat

AUCTOR;

Talibus ſane, tamque indignis, interceſſurus, ſi aliter unquam aeſtimanda eſſent, quam ex amica ſacrantis voluntate.

Ad utilitatem vitae omnia conſilia factaque noſtra dirigenda ſunt. TACIT.

DE

FEBRIBUS ARCENDIS.

MAGNAM hominum partem febres abſumunt. Difficile ad fidem eſt, in tam vaga re, quot inde perierint exacto affirmare numero. Audet tamen Sydenhamus concipere ſummas; rationemque ita habet, ut, ſi mortuos ad centum mille ponas, amplius ſexaginta ſex mille febre periiſſe contendat. Modeſteque ſatis ſic modum mihi ſtatuiſſe videtur. Habendum igitur in votis eſt, febres arceri poſſe, a quibus tantae ruinae impendeant.

QUOD ſi corporis beneficio pro remedio excitarentur, potius arceſſendae eſſent. Et graviſſimae quidem valetudines inde fugatae ſunt; adeo ut circumſpecti quandoque medici ſit febres accendere. Verum enimvero in ſanos fere ſaeviunt: Opem aegris tuliſſe raro vidi, rariuſque ſponte acceſſiſſe cum expetiveris: Medicuſque tantum accenderet quod non acceperat. Plurimum ſane fortuitae ſunt, ab evidentibus cauſis profectae; quod quoque a Stahlio, et ab eo deductis viris, propoſitum eſt, quorum potius intereſſet cum Eraſiſtrato facere.

HAUD itaque a febribus arcendis abſtinendum eſt; ſi modo ſint quae arceant. Evicimus vero febribus eum occurſurum qui evidentes cauſas cavere docuerit.

A Alii

Alii tamen, et idem alias, poſt evidentia iſta, non febricitant, ut quaedam quandoque ſubeſſe poſſint quae reſiſtant. Arcendi idcirco rationem is demum conſecutus fuerit qui quoque, quae corpus minus obnoxium injuriis efficiant, praeceperit. Quae febrem omnino arcent, eadem et recidivae occurrunt.

DE CAUSIS EVIDENTIBUS CAVENDIS.

Protinus in initio ſcire licet, ea ante omnia attendenda eſſe quae maxime per ſe moveant; adverſus quae quippe curantis in primis conſilium dirigi debeat. Atque haec in ſtagnorum auris corruptis, contagione, frigoriſque et caloris varietatibus, poſita mihi eſſe videntur.

De Stagnorum Auris venenatis Contagioneque cavendis.

His nominibus ſignifico venenum quoddam quod ex hominum corporibus fertur, vel ex terra ſic humidata ut putreſcentibus foeta ſit: Quod ſolum non nocere, non idcirco tenendum, quod hyeme fere innocuum eſt; id enim non perpetuum, et ea tunc abſunt quae vim ſatis intendant.

Venenum

Venenum igitur utrique commune eſt; quod cavere debebit medicus. Atque id quidem praeſtiturus eſt, ſi operam in primis dederit, ut oriendi occaſionem praecidat; dein ut ortum deleat; tum ut orto nec deleto aditum praecludat; poſt ut acceſſurum purget; mox ut oſtendat quomodo aliquis, veneno invecto, periculo ſe ſubtrahere queat; et denique, ſi ne periculo ſe ſubtrahere liceat, ut veneni plane adhibiti eludendi rationes praecipiat.

De Veneni Originibus praecidendis.

Stagna primum exequar, ut ex quibus quandoque contagio eſt; febres a ſtagnorum auris venenatis profectae, Livio Cleghornioque auctoribus, aegrorum contactu manant latius. Quod an ideo quoque faciendum ſit, quod nocentiora ſunt, haud ſatis ſcio. Commentitiis antiquitatis fabulis veritas ſaepe implicita. Pythone interfecto, primum inclaruit Apollo: Python vero paludum aeſtu tumentium peſtifera progenies. Stagnorum aurae, etſi mitius, in plures forte ſaeviunt; contagio truculentior per hos ſaltem dies in pauciores.

Stagnorum aurae venenatae vel ex terris feruntur vetere humore udis; vel ex ſylvis; vel ex paludibus; vel ex putreſcentibus alicubi congeſtis.

Terræ fere madent imbribus e coelo demiſſis. Quibus retinendis, aliae atque aliae ſoli ſpecies ſunt magis minuſve aptae. Linnaeus olim id ſibi negotii datum eſſe ratus, ut unde febres quae intermittunt coeperint inveniret, rem ita expedivit, ut argillae omnia tribuat;

et

et argilla quidem retinet, non ſic tamen ut febres, etiam quae intermittunt, non ibi frequentiſſimae ſint, ubi nihil argillae tribuendum; ibique fere ignotae ſint quo argillae maxima vis eſt, ſicut quoque in Glottiana noſtra. Dolendumque eo magis eſt artem in terrarum ſic madentium noxis tollendis tantulum ſibi vendicare poſſe, quod ex hoc quaſi fonte tertianae profluunt, quae, in aeſtuoſis praeſertim locis atque temporibus, per totum pene terrarum orbem vulgantur. Neque nihil proficeremus ducendo foſſas, conſerendo agros, aliiſque haud invalidis auxiliis quae Agricultura promittit. Quam igitur in his laborum ſociam ſibi atque moderatricem Medicina debet adſciſcere.

Sylvæ praecidendae ſunt. Atque hac ſola arte ſaepe effectum eſt, ut ſedes pridem derelictas Salus aliquando reviſerit.

Siccare paludes, opus eſt et arduum et honorificum. Ad Hydram Lerna lacu interficiendam, Hercule olim opus fuit. Lanciſius, pluribus haud ita pridem civitatibus detergendi lacus auctor, ſalutem caeteris maximam ſibi inde famam conſcivit. Siccandi ratio ab architectis et agricolis petenda. Neque hic quoque medica conſilia nihil proſunt. Siccationem per frigora valentiſſimum praeſidium qui in caloribus praeceperit, nae is Camarinam iterum infauſto omine moveret, febreſque inde adeo non arceret, ut latius funderet. Januarius Februariuſque menſes huic rei, ſaltem in Italia, opportuniſſimae Lanciſio viſae ſunt. Tabernaculis paluſtri loco conſtitutis, foſſas circundare convenit.

Putre-

Putrescentia congeruntur fere in urbibus: Ex quo ſcire licet medico hic politico opus eſſe; quippe cui niſi faventes habeat quibus ſumma rerum permittitur, conſilia omnia inceptaque aſſidue fruſtra forent. Igitur huic acriter adnitendum eſt, ut urbs pro amplitudine, quoad ejus fieri poterit, vacua, aedificia habeat laxa, disjuncta, nitida; plateae patulae ſiant, ſaxiſque ſtratae; humationes profundae ſint; ſepulchreta, macella, laniorum tabernae, animalium cadavera fruſtaque corrupta, ſterquilinia, ſtagna in quibus cannabis maceratur, idque genus alia, quam longiſſime amoveantur; denique, ut cloaca maxima immiſſis aquarum canalibus eluenda, omnium, quae amoveri nequeunt, purgamentorum receptaculum ſub terram agatur. Putreſcentium aliunde congeſtarum eadem fere ratio eſt. Haec de ſtagnis.

Contagio a ſanis oriunda ſerius mitiuſque ſerpit; frequentia aegrórum concepta celerius infeſtat, et vehementius. Huic igitur in primis occurrendum.

Protinus exinde perſpicere licet, valetudinaria ipſa noſtra omnino fugienda eſſe. Plurima, ſane et aegrorum et medentium commodis inſervientia, inde quaeſita ſunt; non tamen ideo quaerenda quod aegri a ſanis ſegregati confertiores ibi conſtipentur; ab hac quidem parte malorum irritamentum, immo fontem, nedum lenimen, conſecuti ſumus. Tabernacula ergo militibus; omnibus aedes ſingulae, quoad ejus fieri poterit, ſingulis accommodandae ſunt. Haec tamen facilius praeceperis quam conſecutus fueris. Valetudinaria ſaepe inſtruantur,

tur, neceſſum eſt. Reliquum eſt itaque, ut parva ſint, rara, frequenter mutata, paucorum aegrotantium. Quod ſi ne haec quidem liceant, omni tunc ope contendendum eſt, ut malum, quod tollere nequaquam poſſis, utcunque minuas, ut valetudinaria omnia magna multorumque hominum in locis maxime ſalubribus ſint; tumultuaria in horreis, navigiis puris, vacuis, deorum templis, ſpatioſiſque aliis, perflatumque habentibus.

Sanorum multitudinis minuendae cauſa, inutiles primum alio amandandi ſunt. Opera deinceps danda eſt, ut reliqui quam minime conſtipentur. Per laxas igitur aedes habendi ſunt; conventibuſque hoc nomine ſacriſque abſtinendum eſt. Concludendi quidem neceſſitas quandoque urget, ſicut longae ſe navigationi committentibus. Ex his quae adduximus patet, aliter malis inde metuendis ſubveniendum eſſe, quam augendo concluſorum numerum: Qui id fecerunt exitium pro ſubſidio paraviſſe viſi ſunt. Neque nihil intereſt quo concludas; diutina concluſio contagioni gignendae minus opportuna eſt, niſi locus concluſionis ejuſmodi ſit ut ſatis magnam frequentiam capiat. Parva certe navigia majoribus fere in experimentis ſalubriora viſa ſunt.

De Veneno delendo.

De ſtagnis continuo delendis deſpero. Subjicere natura poteſt, quae uno quaſi impetu funditus evertant. Medicina vero Lemeraeis etiam artibus aucta, materiam fere tanto incendio ſufficere nequit.

Con-

Contagio conſumi poteſt. Comburenda igitur ſunt quibus haeſit, ſi modo comburere liceat: Id tamen niſi in ipſis initiis fieri nequit, cum in paucis hactenus delituit, et nihil ſubreptum. Animalia quoque interficienda, uti lege de bobus ſancitum eſt. Lex quidem eo conſilio lata eſt, ut ipſorum morbis occurreretur, de quibus non ago. Ego vero animalia ideo praecipio ut interficiantur, quod contagionem adportare poſſint hominibus ſolis noxiam futuram: Feles alienas Berrhaeae obtruncant, tanquam peſtem adportaturas qua ipſae non conflictantur. Leges hominibus parcunt, arcendo contentae.

De Veneni Aditu intercludendo.

Ante exequar quae iis ſervanda ſint, qui graves regiones habitent, vel apud quos contagio genita ſit; tum quemadmodum eos agere conveniat ad quos venenum aliunde ortum importari poſſit.

Stagnorum auris aditum intercludere poſſis, cooperiendo iis quae ſpirituum adſcenſui officiant. Nilus in alveum condens ſe foſſas Ægypti noxias relinquit; exaeſtuans ſalubres reddit. Aquae vivae fontes vel ab Empedocle vel a Lanciſio deducti, et ad temperandos lacus immiſſi, feliciter ceſſerunt. Quo remedio medici, etiam per ardores, periclitantibus ſubvenire poſſunt, quum a paludibus exſiccandis vel detergendis omnino abſtinendum eſſet. Nec foſſae tantum vel lacus immiſſa aqua ſalubres fiunt, ſed omnia mephitin exhalantia. Paludes quas nec

detergere nec exſiccare, nec aqua temperare licet, terra ad ſummum uſque complendae ſint: Idque ipſum in conſilio etiam habendum eſt, in foſſis longa vetuſtate oblimatis, in cloacis, uliginoſiſque aliis taboque foedatis.

Contagioni occurritur quae cadaveribus ineſt vel veſtibus, ſi alte ſatis humaveris. Cogitatum eſt quoque, ad acceſſum contagionis cavendum, de claudendo aegrotos ab omni cum ſanis commercio. Et quidem medicis annotatum eſt, melius in valetudinariis caeterorum ſaluti proſpectum eſſe, ſi, in omnibus qui contactu aegrorum vulgantur morbis, ſua cuique cubicula conſtituta ſint. Quibus morem eo aliquis ſtudioſius geſſerit, quod nihil plurimum hujus ſit, quod non conſentientibus ipſis aegris factum eſt. Non illico tamen habendum, inſigni aliqua calamitate inſtante, omnes contagione tactos in valetudinaria conjiciendos eſſe, et vi etiam ibi et armis coercendos. Quae res a Gallia primum, et Italia profecta, ab iis etiamnum ſervatur, quibus libertas pluris facienda erat, nuperque etiam, ut videtur, a homine Britanno. Et hoc profecto Gallis Italiciſque dandum, tum forte magis e republica eſſe civium jus aliquibus adimere, cum intra paucos adhuc ſe continuit contagio. Verum enimvero, cum longe lateque pervagata eſt, nequidquam e ſinu et complexu ſuorum avulſos, extorres quaſi, penatibus atque congreſſu aequalium exturbares: Gliſcit indies contagio, quidquid contra nitare, civitatique moeſtae alioquin, trepidaeque rerum ſuarum, gravis inde terror incutitur, malorum omnium in praeſens irritamentum et cumulus futurus.

Vene-

Venenum quoque aliunde ortum importari poſſe, ſupra poſui.

Stagnorum ſpiritus aliunde invectos ſic nocuiſſe, ut gravibus regionibus profugis ſalubrioreſque ſedes quaerentibus aditus prohibendus ſit, haud accepi.

Contagionem in quibuſlibet fere deliteſcere poſſe, importaciamque contactu undequaque vulgari, omnibus in confeſſo eſt. Munienda igitur et vallanda loca ſana ſunt contra omnem hujus acceſſum, appulſus navium prohibendus, cuſtodes ad firmandos introitus dandi, omniaque alia conſtituenda quibus ultra citroque commeandi facultas ex toto circumcidatur. Sunt quibus pertinaciſſime inhaereſcit, quae idcirco maxime cavenda. Per trecentos fere annos creditum eſt quadraginta dierum commoratione, ſecuritatem conſequi. Quam non inde profeceris experientia docuit; neque adhuc compertum, qua tandem tarditate profectus expleretur. Contagio enimvero, cujuſcunque ea generis ſit, in ſuppellectili, veſte, mercibus, aliiſque, non ſolum per multos dies, ſed per multos annos, latitare poteſt, infractis nocendi viribus. Quod crebris adeo tamque illuſtribus exemplis evictum eſt, ut niſi purgandi copia facta eſſet, aditum his in perpetuum inhibendum eſſe, proponerem. Animalibus quoque acceſſus interdicendus eſt. Feles alienas, dixi, Berrhaeanos trucidare. Arcent quas interficere non licet, ſuaſque errabundas tanquam, et huc illuc per infecta loca pervagaturas, vel domi retinent, vel alio ablegant. Hominibus vero tempus praeſidio eſt. Contagione tacti, veſtibuſque exuti, plurimum fere intra

quadrageſimum diem aegrotant. Quod ſi igitur ſani tamdiu perſtiterint, accedendi venia danda eſt. Conſiſtendi tempus corripi poſſe memoriae nuper proditum eſt. Lindus dies quatuordecim, Chenotus ſuis quoque experimentis fretus dies ſeptem, ille ſub exſpectatione febris quae a diutina concluſione eſt, hic ſub exſpectatione peſtis etiam ipſius, ſufficere propoſuerunt. Quae ita a medico bene de civibus ſuis merituro tenenda ſunt, ut, ſi alterutro modo peccandum ſit, peccaviſſe maluerit plurimorum ſaluti proſpiciendo, quam inſerviendo paucorum commodis. Contagioniſque actio, in aliis aliiſque, alia eſt atque alia; ſicut in variolarum etiam inſitionibus cognitum eſt. Neque non pro virili parte de mitigandis commorandi legibus enitendum eſt; ne arcte nimis intendendo in cauſa ſis, ut, eluſis cuſtodibus, reipublicae fruſtra proviſum eſſet.

De Purgationibus.

Quae hactenus reperiuntur medicus conſilii irritus praecipere poteſt. Proxime igitur deveniendum erit ad ea quae venenum omnino acceſſurum purgent.

Non nequidquam priſcorum luſtrandi mos ad expianda foeda quaecunque uſurpatus. Ea fere adhibuerunt in quibus praeſentiſſimum auxilium ineſſe deprehenſum eſt, poſt experimenta ſcitius de hac re capta. Nec fruſtra etiam religiones implicitae, ut poſtea indicabo. Aqua igitur, aere et igne, uſi ſunt; quae nunc quoque potiſſimum adhibemus, et ad purgandas ſtagnorum auras,

et

et in purgandis hominibus, rebuſque quoque venenatis quibuſlibet; ſupellectili, veſte, mercibus, domiciliis.

De Aqua in ſtagna peſtifera immiſſa antea dixi.

Flumine quoque vivo abluendae ſordes ſunt, quae ipſa hominum corpora foedant. Cavendaque maxime quae ex alvi purgamentis ſunt, utpote potiſſimum noxia; neque alienum eſt id quoque cavendum quod forte in capillis vel barba promiſſa delituiſſe conjectaveris. Frigida igitur perſundi his convenit quibus a contagione metus eſt. Balneane convenirent, dubito. Abſtergunt quidem, ſed infirmando offeciſſe cognitum eſt. Chenotus, diſcuſſa peſte, bis ante vel ter adhibet quam homines ſocietati reddat.

Supellex, veſtis, merx, domus, navigia, ejuſmodique alia, aqua quoque purgantur. Huic alia miſceri ſolent quae vim intendere putantur. Induſia ex ſudore periclitantium madida aqua cui acetum eſt adjectum tinguntur. Iteratam lavationem ex lixivio cinere calente Chenotus praecipit; ignarus forte vel oblitus quam dira Noviomagenſes experti eſſent ab aquae uſu quae ex ſapone inferbuerat. In hac re igitur a Chenoto deflectere oportet, et cum Lindo facere, qui cum ſpiritus tetros calore diffundi propoſuiſſet, ſordes primo ſemper frigida abluendas eſſe, prodit.

Ante, quatenus Aer auras quomodocunque venenatas purgare poſſet, oſtendam. Apollo olim, Chryſae precibus victus, Achivorum peſtilentiam excitato vento profligavit. Quod ars quaſi imitata et ipſa quoque ventos excitare auſa eſt. Medicinaeque etiam parentis laudibus accedit, accenſis cum per plateas ignibus, cum

peſtis

peſtis in urbem ſaeviret, haud mediocrem opem Athenienſibus attuliſſe. Quam rem vereor ut is qui Clerici Schulziique argumenta ſatis perpenderit, omnino Graeciae fabulis accenſendam eſſe putaverit, cui nunquam talia mentiendi occaſio vel facultas defuit Remedii fama minime mirum ſi apud medicos percrebuerit, quibus nihil fere antiquius quam ut Hippocratem conſequi videantur. Neſcio vero an facultas ejus experimentis accuratioribus cognita plane et perſpecta ſit; ignes certe per plateas accenſos praeter omnem opinionem ſaepius nocuiſſe, compertum eſt. Venenum quidem igne miteſcit, et ventus per ſe ſalubris eſt. Publici vero ignes venenum undequaque ſparſum domare non valent. Ventos excitant; ſed venti gravia loca verrentes venenum volvunt, obviiſque afflant, alias evaſuris. Aura eſt quaedam, aerem mephiticum vocant, flammae, ipſaeque animantium vitae, adverſa: Huic ſpiſſior gravitas eſt, ut inferiora plurimum petat, et alia etiam irretire queat. Latetque in puteis quandoque, ſimilibuſque aliis. Tormenta bellica quaedam immiſſa et diſrupta fragore ſuo faciunt, ut celeri violentoque turbine lata, undique erumpat. Reſtat tantiſper fumus, cui etiam purgandi vis eſt.

Ad ipſa hominum corpora purganda, quatenus ab aere purgari poſſunt, ſufficit, ſub divo verſari, vel vento ejuſmodi perflari, qui in cubiculis ſalubri loco obviis, adapertis feneſtris, excitari poteſt.

Perflatus ſolus ea purgat quibus contagio vel haud ita pertinaciter inhaeret; veſti etiam ſtragulae aegrotantium,

grotantium, frequenter modo mutatae, venenum ventus everrit. Lotaque omnia aere ſiccanda ſunt, ſupellex, navigia, caetera; nihilque non attendendum eſt, ut ventus ſalubris undique perflet. Neque tamen aliquis facile goſſypion perflatu ſolo purgaret, ſicut legibus conſtitutum eſt; immo, quamvis, Chenoto auctore, glomeres ſolveret, et diligenter diſcerperet. Quod inde purgatum memorant, videndum, num infectum fuerit; ea enim quibus contagio penitius inſedit, nequidquam ſaepe toto etiam aeris oceano perfunderes.

Vel ſolus Ignis adhibetur, vel ad purgationes.

Lota quoque igne calefacienda ſunt. Ignes gravibus locis accenſos non niſi aera concire propoſui. Vitium tamen ſubinde per ignem concoqui, inutilemque humorem exundare, haud negaverim. Fornaces, in quibus lateres excoquunt, loco uliginoſo ſalubritatem conciliavere. Si igitur aurae venenatae certis iiſdemque arctis ſpatiis finiantur, ſicut quandoque in aedibus vel foſſis vetuſtis fit, igne ſubveniendum eſt. Contagionem, ſummae cuti adhaereſcentem, ſi ignis pellere poſſit, facto vento pellit. Ad ſupellectilem, merces, ſimiliaque omnia purganda, ignis conveniret, ni ejuſmodi plurimum eſſent quae calor conſumeret vel corrumperet. Ea etiam quae decoquuntur calor forte aeque purgat ac aqua deterget. Venenum domiciliis inhaerens ſummis caloribus excoquere, quibus quandoque ad torrefaciendos cimices, animalia foediſſima, utimur, eos forte juvaret quibus placitum eſt contagionis cauſſam in inſectis quaerere. Oppido rarum eſt tamen nihil impedire quo minus

nus

nus hoc experiri liceat: Animalculorumque ova calores impune ferunt, quos exitio fore praeſagiveris.

SUFFITIONIBUS veteres quoque, cum luſtrabantur, uſi ſunt; nec immerito. Purgant enim quibus ignis vehementior noceret, et caetera fruſtra forent. Mephitinque exhalant, quo ſit ut perflatus quandoque et lavationes attentius adhibeantur.

SATIS conſtat ampla regionum gravium ſpatia, vel coenoſos lacus, etiam qui late patent, ſuffiri non poſſe. Neque tamen nulla lacuſculos ſuffiendi facultas eſt, aut regionis gravis eam portionem quae cubiculis vel tentoriis contineatur. Acronem medicum multos olim juvaſſe ferunt, ignibus prope aegrotantes accenſis. Dormientique etiam in Guinaea homini, tenui modo fumo involutus ſit, venenum plurimum innocuum eſſe, Lindus memorat. Quod igitur inſuetis diligentiſſime ſervandum qui in gravibus regionibus habitare tenentur. Perſuaſumque habeo, denſiſſimum illum fumum, quo priſcorum Scotorum vulgus in tuguriis ſuis involvuntur, nonnihil momenti afferre ad tetros ſpiritus domandos, quos foeda illuvie obſiti alioquin ducerent. Architectonices peritiores facti, niſi ignaviam ſimul excuſſerint, cultique ex ſqualidis redditi ſint, ſolertiae ab hac parte temere ante diem conſecutae poenas luerent.

HABUERE et ſuffitus in priſcorum religionibus locum ad homines ipſos purgandos. Cujus rei, ſi Propertium, Ovidium, Juvenalemque, rejeceris, an alii ſatis idonei auctores ſint, non perquiſivi. Ad corrigendas venenatas auras, valere diximus, prodeſſeque etiam, in febri-

febricitantium cubiculis adhibitos. Purgant quoque cutis ſordes, venenumque veſtibus irretitum. Aliter hominibus auxiliari nondum compertum.

Compertum vero, et experimentis quam clariſſime evictum, veſtes, ſupellectilem, navigia, domus, ejuſmodique alia, ſuffitionibus probe peractis, perpurgata eſſe in ſinceriſſimam integritatem. Suffitioneſque probe peraguntur, ſi fumi volumina ſatis denſa ſint, et exitus diligenter clauſi. Neque non ſuffiendi tempus longius producendum eſt; ſiquidem denarum horarum ſpatium ad navigii purgationem requiritur. Quae ad ſuffumigandum opportuniſſima ſint, haud adeo in promptu eſt. Acida, nitrum, ſalem ammoniacum, ſpiritum ardentem, olea, ſulphur, carbones, quae inflammant omnia, arſenicum, cinnabarin, ſtibium, herbarum decocta quae corruptioni contrariae ſunt, innumerabilia ex his compoſita, in annalium ſuorum monumentis medici celebrarunt. Alia atque alia quoque de more venditant, prout cuique ceſſerant. Sulphur Ulyſſi Homerico placuit, et Pringelio adhuc placet; pulverem qui ex ſulphure, nitro, et carbonibus eſt, Helmontius et Lindus caeteris anteponere videntur. Omnia nimirum ita profuere, ut ſingulorum inter ſe facultates contendere difficile ſit. Ex quibus aliquis colligat, ſuffitionibus quidem ſummopere inſiſtendum eſſe; parum ad rem pertinere per quae ſuffiveris. Scireque inde licet, ſuffumigandum eſſe, ſi quae optima videantur non ſint, etiam ex deterioribus; ſi omnia contra ſint, ea potiſſimum a quoque ſeligenda eſſe quae experimentis utiliſſima compererit.

Quo-

Quomodo aliquis, Veneno invecto, Periculo ſe ſubtrahere poſſit.

QUOD ſi alicui ſibi ſoli conſulere liceret, nae is confeſtim, veneno illibato invecto, penates deſereret, fugamque ſibi ex eo loco conſciſceret. Et Sydenhamus quidem, Londino relicto, effuſe fugientium civium agmen ſecutus eſt; ratus nimirum, non eſſe cur cladem funeſtiorem adhuc ſui morte faceret; ſatis forte ſine hoc luctus et lachrymarum fore. Ejus vero eſt qui medentis nomen meretur, animum conſtantioribus exemplis firmare, non ad Sydenhamum reſpicere, ſocordem ſane ab hac parte, et ignavum, artique turpiter diffidentem; ſed ad Sayeros nempe vel Diemerbroeckios, aliosque plurimos, quos excitare me poſſe gaudeo, medicos, qui ſe ſemper minoris quam rempublicam fecere. Neque, hercule, perditam ſic omnino ſpem fovemus, caputque temere exitio objectamus; timor quippe animi ſaluti officit; audacia pro muro habetur. Haec de calamitatibus gravioribus: Medici quotidie inter mitiora venena verſantur, quae non timent, et quorum ſaepe ignari ſunt. Verumenimvero, ſi in graviores hos aliquando caſus incidant, viam illam aliis munire tenentur, cujus ſe comites eſſe poſſe negant; capiendus ſcilicet aliquis, tanquam exilio voluntario, locus eſt, quum lata fuga noceat.

IGITUR in uſu et experimentis poſitum eſt, aerem aquis puris incumbentem, ſalutis eſſe praeſidium com-

commune et perfugium, per univerſum terrarum orbem. Quod per varios potiſſimum in bello noviſſimo Gallico Hiſpanicoque eventus edoctus, poſt Celſi et Pringelii quaedam aliorumque monita, ultra omnem tandem dubitationis aleam Lindus conſtituit. Quamobrem, medici eſt perſugis auctor eſſe, ut in apta navigia conſcendant, non ut littora legant, e quibus aurae venenatae aſpirare poſſunt, ſed ut paſſis velis in mare altum ſe conferant, vel, ſi id non eſt, in flumina, ſi quae ſint, profunda ſatis lateque effuſa. His ergo ſic conſtitutis, oram ſolventibus bene precemur, rogati, ſi aliquando in optatos exitus tanquam in ſalutiferum quoddam templum provecti fuerint, ut Lindo, vero fere loci numini, ſolennia pro incolumitate vota perſolvant.

Veterem jam vulgatamque eſſe rem video, eos qui, longe a tetris ſtagnorum vel finitimarum vallium adſpirationibus ſemoti, frigidiora altorum ſaxoſorumque montium latera incolunt, in gravibus etiam aeſtuoſiſque regionibus, ſanos fere in ſummam ſenectutem vivere. Ejuſmodique idcirco ſedes amantibus aequi hominibus olim etiam a Davide rege promiſſae ſunt, ſi Helmontium audiamus, ſi diis placet, ſacrarum litterarum interpretem. Quamobrem, aliqua re navigationem prohibente, haec praeterea effugientibus patent, peneſque peritum geographiae medicum eſt talia pene ubique terrarum indicare. Sin aliquis requirat, quo potiſſimum montium ſe recipiat, ſcire licet quiſque in eam altitudinem aſcendat qua plantae animantiaque regionum patriae maxime ſalubrium laete proveniant. Ejuſmodi-

que receptuum ſtudioſior forte fueris, ſi quando Joannem ipſum Boccaccium ſic conſervatum fuiſſe credideris, virum profecto a cupido quoque litterarum in perpetuum colendum; quippe qui inter eos erat qui inveteratam olim barbariam Europae excuſſerint, non contagione Graecorum egentes, quemadmodum caeteri, ſed inſitis ingenii viribus nixi.

Nec terra etiam marique clauſis deſperata penitus et complorata res eſt: Effugiendi quidem ſpes praeciſa eſt, ſed non refugii. In quibuſdam civitatibus, urgente aliqua periculoſiſſima valetudine, moris eſt locupletiorum primariorumque hominum ut ſponte careant publico, et intra ſuum quemque limen ſe contineant. Nihil tam clauſum ad aditus exituſque, nihil tam tutum ad cuſtodias, nihil tam curioſum in purgationibus, quo non ſe undique ſepiant. Siccine aliquis periculo ſe ſubtrahere queat, quando anniverſarii inſtant gravibus regionibus morbi, curatius per experimenta videndum; aegrorum quoque contactu hos vulgari antea propoſuimus. Sed cujus hoc cunque modi ſit, ſunt ſane, quando vitium evidentiſſime contactu contaminat, quibus pluris aeſtimatur paratius hoc in aedibus refugium, quam amoenior ille in montibus receptus. Eo quippe rariſſimum, quin labes aliquomodo perreptet, et alia minus ſecura ſint. Et Berrhaeani quidem, quum inveniſſent peſte ſe praeter omnem ſpem vitiatos eſſe, Curdorumque inſuper incurſionibus laceſſiti, (genus id hominum agreſte eſt qui raptu et latrociniis vitam agunt,) haud amplius Baylanos montes concedunt, ſicut olim, ſed inter urbis ſe moenia con-

continent. Neque enim concluſioni ſua deſunt ſolatia: Amantiſſimam quamque, uſuque amicitiae conjunctiſſimum, in hoſpitii ſocietatem adſciſcere poſſis, tempuſque a commiſeratione alieniſſimi reipublicae ſtatus vacuum, benevolentiaque mutua jucundiſſimiſque eruditionis et literarum oblectamentis, ſecuro otio conterere.

De Veneno eludendo.

His igitur concluſis, aliiſque in mare vel in montes profugis, medicus eo ſe convertit ut reliquorum ſaluti proſpiciat.

Stagnorumque aurae et contagio aliter nunc caveri nequeunt, niſi quatenus venenum quocum omnino verſandum eſt utcunque eludatur. Eluditurque quoad ejus fieri poteſt, vel cavendo id quod ad ſummum corpus accedat, vel aditus praecludendo ad interiora.

Abundatque imprimis venenum vel fontem juxta, vel aere advectum.

Magistratus eſt, legibus de munditia latis, de mercatura ſupellectilis veteris, ſimilibuſque aliis, cavere ne veneni fons augeatur. De iis quae praecidant vel purgent jam diximus. Omnium eſt eo imprimis verſari quo veneni quam minimum teneantur haurire. Minime certe hic juvat fontes integros accedere.

Aurae venenatae matutinis temporibus magis abundant, vel praecipitante in occaſum die. Omnibus igitur antelucana et matutina officia aliena ſunt; in quae incidere adeo impune non licet, ut experimentis etiam in paluſtribus quibuſdam locis adnotatum ſit, eos

qui

qui prima luce exſurgunt, immaturae, ante diem, morti ſuccumbere. Vulgoque etiam notum eſt, aeſtate aeſtuoſiſque plagis, auras ingruente nocte noxias eſſe. Sol nimirum diſcutit et luſtrat. Ex quibus colligitur, iis qui graves regiones habitent, nunquam tam veſperi domum revertendum eſſe, neque tam mane egrediendum, quin adventitia effluvia vel non obvenerint vel diſſipata fuerint. Auraſque venenatas curioſius ibi cavere oportet, quo cubare convenit. Cubituro igitur proſpiciendum eſt, ut lectus in ſuperioribus aedium partibus ſit; vel, ſi humi ſternere neceſſe ſit, ut ea paleis multis inſtrata ſit, vel tegminibus pice indutis.

Contagio contactu nocentior. Contactuſque rerum venenatarum nocentior eſt quam hominum; qui merces naviumque onera tractant, vel veſtes aegris detrahunt, valetudini concipiendae opportuniores ſunt quam hi qui corpora curant. Quocirca ſcire licet, hujuſmodi tractationem ſingulari ſtudio cavendam eſſe; quod quiſque eo uſque evitare debebit, ut ne vel lectis aegrotantium inſideat, nedum ſimul cubitum eat. Contagio in quibuſdam regionibus ad contubernales fere ſolos pertinet. Sayeruſque omnia alia impune auſus, tandem cum periclitante quodam quo arcte familiariterque uſus eſt, cubare haud veritus, et ipſe, ingenti omnium bonorum luctu, interiit.

Quousque venenum ſic aere advehi poſſit ut noceat, nondum finitum. Trecenos uſque pedes contagionem advehi Chenotus prodidit, longiuſque proceſſit, quod

a

a ſtagnis eſt. Pigra caeterum in coelo ſereno ſunt, et vel loco non moventur, vel per aera ita funduntur ut cito innocua fiant. Auxilia adverſus afflatum vel ea ſunt quibus efficiat aliquis ut minus noxius ſibi accedat, vel quibus ſe ab eo protegat.

Afflatuſque minus noxius fit, ſi ea quae venenum ſpargant ita contra ventum conſtituantur, ut longe illa ab hominibus eorumque domiciliis queat depellere. Quocirca valetudinaria, cloacae, merces venenataque alia quae concremanda ſunt, ita conſtitui expedit. Neque aliud fere agitur, ſi aliquis ita ſeipſum ponat, ut ventus adverſum teneat venenum emittentibus, et ſibi a tergo ſit. Quod, ut in caeteris, iis ſervandum eſt qui in publicum prodeunt; ita quoque, cum aliquis a quo contagionis metus eſt, ipſos conveniat.

Impedimenta objecta, vel domiciliorum conſtructio, ſunt quibus aliquis ſe ab eo protegat.—Impedimenta parum proficere exinde forte comminiſci queas, quod ſpiritus, inquibus offenſarum cauſa eſt, neceſſe eſt in ſublime ferantur. Uſu vero multoties exploratum eſt, ſylvas vitioſarum regionum incolis propugnaculo fuiſſe et praeſidio. Si in qua igitur auxilii id ſitum fuiſſe deprehendatur, eam adeo non, ut alias, profſcindere oportet, ut religioſe contra colenda ſit tanquam lucus ſaluti ſacratus. Empedocleſque, obſtructis montis faucibus per quas aer peſtiferus in campos incidebat, graviſſimo morbo patriam liberavit. Quare et impedimentis objectis fidendum eſt quae ſpiritus a paluſtribus locis advenientes retorqueant et repercutiant; quos tu contra igitur, ſi placet,

cet, ſingas vel gravitate depreſſos non aſcendere, vel in ſublime latos contra naturam ſuam manſueſcere.—Permagni quoque et etiam hinc intereſt, qua poſitae villae ſint, ſi quis forte fortuna peſtilentiorem fundum nactus fuerit. Editiorem patet ſitum pro demiſſiore, quandoque, aliter minus ſalubri, mutandum eſſe. Caetera quae domiciliorum conſtruendorum ſunt, ex Vitruvio Scriptoribuſque rei ruſticae, plene ediſcas. Omnes fere ad unum conſentiunt, quam longiſſime a palude vicina ſtatuere oportere aedificium, fronte averſa ab infeſtis ejus regionis ventis, et amiciſſimis obvia. Inſalubreſque ripae vitandae ſunt; quod ſi fiat, nec alienum erit, ſi maris ſinum conſpiciat, vel profluenti flumini pateat. Immiſſoque, feneſtris novis, afflatu ſalubri, et obſtructis peſtilentibus, et janua permutata, ſimilibuſque ejus generis aliis, graviores etiam ſitus, Varronem conſecuti, diligentia quoque noſtra, leviores facere poſſumus. Quae quoque qui graves regiones pervagantur certis ſedibus deſtituti, duces in capiendo caſtris loco, alii in conſtituendo ſibi quiſque tabernaculo, quam curatiſſime ſervare debebunt. Atque haec fere ſunt quibus copiam veneni caveas quod ad ſummum corpus accedat. Ad ea nunc tranſibo quibus aditum praecludas ad interiora.

Quod quandoque et poſitu etiam corporis conſequi poſſis. Qui per Syrtes iter faciunt Samielem eludunt, ſi averſo vultu in terram procidunt, tamdiuque ibidem lateant, dum flatus ille peſtiferus deferveſcat.

Vestitusque etiam ratio habenda eſt, quem ſaepe et immutare et purgare convenit, vel potius renovare. Ejuſmodique eſſe expetiveris ut venenum

quam

quam minime irretiat. Lineam veſtem xylinae laneae vel pelliceae praeſtare credideris, quaſi contagio iis pertinacius inhaeſerit qui calorem tardius reddunt. Quid ſericum valeat, a veteribus Romanis vix ediſcas, apud quos, Aureliani etiam tempore, ut Vopiſci verbis utar, libra ſerici libra auri fuit. Diemerbroeckius veſtes ſericas divitioribus Noviomagenſibus praecepit; quo profectu non invenio.

Sic neque ſatis pugnatum eſt. Medicus partes ipſas ad interiora ducentes occupat, et quaſi praeſidiis firmat.—Curioſitatis nimiae alicui viſum fuerit obturare foramina aurium, ni forte vereatur ne contagio ſordibus tanquam in viſco inhaereſceret. Compellendum ibi igitur lanae paululum eſt, ex medicamento quodam vaporifero, eodemque innocuo madidum, ut noxae ſecurior ſis.—Nares vero patulae ipſae et flexuoſae, per foramina cribriformis oſſis in cerebrum tendentes, in fauces quoque, et igitur in pulmones, et in ventriculum perviae, diligentius occludendae ſunt. Acetum cui theriaca adjicitur maxime in experimentis profuiſſe, compertum eſt. Spongia igitur vel ſimile quoddam ex eo expreſſa admovenda eſt; vel linimentum involutum, vel herbae cujuſdam folium eo tingendum, et in nares demittendum eſt.—Oris et vias munire convenit quae in pulmones quoque et ventriculum ducunt. Qui cum ſpiritibus nocentibus verſantur, iis ſalivam devoratam noxiam eſſe, omnes auctores conſentiunt. Quod igitur cavendum maxime. Salivam mandendo exprimimus, eoque facilius exſpuimus: Quocirca auxilia ejus rei in his potiſſimum quaeſita ſunt

quae

quae mandere cogunt. Beneque ejuſmodi alia atque alia ceſſiſſe, memoriae proditum eſt Mali citrii putamine munire ſe ſuevit Foreſtus. Si iis parum credideris, non igitur et huic parum credendum, ſalivam exſpuendam eſſe. Wenceſlaus ſane Dobrzenſky ſe ſic ab omni contagio tutatum eſſe prodidit, et artem hanc tanquam antidotum generalem aliis venditat.—Nocentes ſpiritus patentibus ſummae cutis quandoque viis infundi, haud negaveris. Veſtimenta jam executus ſum. Sintne quibus ſpiramenta linere ita poſſis, ut contra contagionem impune claudas, neſcio. Majores profecto noſtri pigmentis ſe infecerunt, Indique adhuc Americani corpora ſic inſcribunt diverſiſque imaginibus variant, homines utrique ſaniſſimi.

Stagnorum auras Contagionemque cavere, quatenus Edinenſibus utile ſit.

QUAE omnia quam diligenter tenenda ſint in gravibus regionibus, et ubicunque terrarum contagio ſit, experientia ſatis probatum eſt. Attendenda ibi quoque ubi noxa minus infeſta videatur, Edinenſes monitos velim.

IN Scotia quartanas rariſſimas eſſe, Baglivius olim prodidit. Edinenſes adeo male non habent, ut, toto ferme novennio, quartanas tres tantum vel quatuor origine Scoticas viderim; neque hoc ita in omnibus ratum, ut nequaquam in dubium devocari potuerit. Tertianas vero quotidianaſque febres Edini raras eſſe, minus

recte

recte ſtatueris, ni forte ad cultiores reſpicias, et qui ſalubria loca habitant. Plebem ſane Vere quotannis et Autumno infeſtant, eoſque fere qui in uliginoſis verſantur. Quibus auxilia jam propoſita praeſidio fore confido.

Contagionem excipiunt febres cujuſcunque fere generis ſint. Et Edini etiam, priſcorum Scotorum plebes tertianis quotidianiſque magis obnoxia eſt, et eadem ſqualore prae reliquis infecta. Febres earum ſimiles quae a diutina concluſione ſunt, vel quas putridas vocare amant, rarius vidi; quae tamen a contagione fere omnes ſunt. Febris equidem, cui ex inflammatione nomen inditum, ferme ex caloris frigoriſque varietatibus eſt, quas poſtea exequar: In Lindi tamen experimentis poſitum eſt, evidentiſſima ejus quandoque indicia contagionis culpa facta eſſe; et variolas a contagione ſane profectas, et inflammatio et ſuppuratio excipit: Quo intentius cuique circumſpiciendum eſt, ne forte praeter opinionem acceſſerit. Febris Edinenſibus infeſtiſſima ea plurimum eſt quae ab indiciis ejus, quam ex inflammatione nominant, incipiens, ſecundo vel tertio ſeptenario, ab his excipitur quae, tanquam propria eo generi quod nervoſam febrem vocat, Huxhamus propoſuit. Rariuſque ipſa nervoſa, quatenus uſu comprehendere potui, non quoque ab aliquibus inflammationis notis incipit. Verum enimvero, in nervoſae hujus prioriſque cauſas quo ſolicitius inquiſivi, eo ſaepius inveni, quod contagioni tribuere debebam. Contagionem equidem, unde febres ſunt, ejuſmodi fere inveni, quae vix, niſi aliis juncta, moveat. Quo fac-

tum eſt, ut Edinenſes febres raro ſanos inficiant. Sunt quibus ea proprietas eſt, ut febribus facilius tententur: Atqui, in his, a contagione coepiſſe, quam clariſſime evictum vidi. Impuneque ſaepe Edini licet hoſpitii conſuetudine cum febricitante conjungi; rarius in eodem cubare lecto.

Quae febres omnino arcent, ea propoſuimus et recidivis occurrere. Atque coeli hic ratio tanti habita eſt, ut peſſimum omnes fere medici ferant, aegro eſſe coelum quod aegrum fecit; adeo ut in id quoque genus quod natura pejus eſt, in hoc ſtatu, ſalubris mutatio ſit. Omnibus coeli mutandi copia non eſt. Contagionem utcunque effugere cuique fere licet. Saepenumero experimentis cognovi, iis qui, ſimul atque febre liberati fuerant, hoſpitium, forte fortuna, vel etiam cubile mutaverant, recidivam multo minus timendam eſſe, quam ſi iiſdem uti perrexerant. Quocirca, et hoc etiam apud Edinenſes, tenendum eſſe cenſeo, ut quam primum febris conſtiterit, medicus neceſſariis periclitantis auctor ſit, ut eum in aliud cubiculum deferant, vel, ſi id non eſt, ut vetuſtum ſaltem lectum, ſtragugulamque potiſſimum veſtem, omneque id cui contagio inhaereſcat, purgationibus diligentiſſime luſtrent. Quod ſi quis ſaluti inde proſpectum fore mecum fecerit, nae is forte ſecus vel in hoc ſtatuerit, iis nimirum qui cum alio, febre finita, conceſſerant, recidivaeque inde occucuriſſent, in aere praeſertim qui natura pejor erat, multo minus plurimum coeli quam hoſpitii mutationem profuiſſe.

De

De Frigoris Caloriſque Varietatibus cavendis.

De Frigore ſolo cavendo non ago, qui exinde febres fieri dubitem. Frigore ſatis intento, cuiquam fere reſolutionem nervorum vel gangraenam fieri, facile crediderim. Si inſtes vero, et febres id quoque excipere contendas, exempla flagito. Frigidiſſimis etiam regionibus homines ſani ſunt; febribuſque prae reliquis minus obnoxii.

Febres vix etiam a Calore ſolo accendi, durius forte videatur.—Si quis calorem inſimulet, is velim primo proſpiciat, ne alia quoque accedant. Uligo rariſſime abeſt: Bene Columella praecipit, non contentos eſſe nos oportere prima ſpecie ſummi ſoli, ſed diligenter explorandam eſſe inferioris materiae qualitatem: Ariditati minime fidendum; ductis foſſis, humor, antea latens, ſaepiſſime oſtenditur; ubicunque viridaria, ibi humor; utpote qui plantis pro nutrimento eſt. Febres aeſtus non antea excipiunt, quam auras venenatas ortas eſſe conjectaveris. Samiel ventus, ſi Lindum audias, Ægypto prodeſt; officitque alibi, Iveſio auctore, aliter quam quod calidus eſt.—Calores ſane ſummi ſine febre. Qui vitrum coquunt, fabrique ferrarii, niſi corpus caloribus fatigatum frigori committant; tum milites in caſtris, ruſticique, licet ſolis radiis maxime verberati, modo aequaliter caleſcant, nu-

bilum-

bilumque coelum ſtagnorumque auras caveant; febribus vacant. Peſtis denique ſub maximis caloribus Smyrnae exſtinguitur, et ante etiam Ægypti quam Nilus ſuperfunditur, et Byrrhaeae quoque, ſicut, poſt multorum ibi annorum moram, idoneus certe auctor memorat, Ruſſellus.

Ne cui vero nimia fere haec videantur, ſubjiciendum nunc eſt id in quo omnes conveniunt; caloris, ſcilicet, frigoriſque varietates quam maxime nocere. Id cujus varietas movet, ad haec proxime accedit, quae per ſe movent: Calor frigusque, medico diverſa, philoſopho earundem quaſi ſcalarum gradus ſunt. Igitur, a ſtagnorum auris contagioneque initio accepto, proxime caloris frigoriſque varietatem exequor.—Propoſueris forte, neque hanc varietatem ſolam movere. Quod veri minus ſimile forte putaveris, ſi mecum ſenſeris, nihil fere intereſſe febri, cui ex inflammatione nomen inditum, et rheumatiſmo, quem acutum vocant, niſi quod in illa inflammatio fugacior ſit, nec ita commiſſuris inſideat: Illam profecto, quoties hunc, toties ex caloris frigoriſque varietate ortam vidi. Sydenhamus quam plurimarum ibi febrium evidentem cauſam eſſe petendam, pluresque inde ſane, quam peſte, gladio, atque fame, ſimul omnibus perire, memoriae prodidit. Febres, ſcilicet, quae Sydenhamus executus eſt, plurimum fere erant ejus generis quae nomen ab inflammatione traxerunt. Minime tamen ne ex hac quidem cauſa negaverim, vitioſarum regionum contagioniſque noxam a caloris frigoriſque varietate tantum intendi, ut, cui plus tribuendum ſit, ſaepiſſime ambigas. Utrumcunque ſit, vari-

etatem

etatem hanc ſtudioſius cavendam eſſe, manifeſtum eſt.

Noxium ſemper eſt, corpus, caloribus relaxatum, ſubito et inſueto frigore excipi. Quare ea anni tempora graviſſima ſunt quae maxime variant; autumnuſque ideo quoque periculoſus ſemper habitus eſt. Æqualitas igitur, quoad ejus fieri poteſt, conſequenda eſt; quod fere in egrediendi redeundique rationibus potiſſimum ponitur. Moleſtias quae ex anni temporibus ſunt, et tempeſtatum generibus ea vel invitus perceperis. Occurrendi aliis facultas haud adeo denegata eſt. Et primum in quoque ſitum eſt, ut nec, intermiſſa exercitatione, calefactus frigori ſe committat, quod diligenter ita Sydenhamus cavit, nec cibos potuſque calidos coenatus, ut Edinenſibus noſtris nimis adhuc familiare eſt. Veſtem temere immutatam, tanquam alteram noxarum fontem, Sydenhamus conſideravit. Familiaribus ſuis auctor fuit, ut nullo alio tempore quidquam veſtibus quibus adſueverant detraherent, niſi menſe uno ante ſolſtitium. Et quidem ex dictis pronum eſt colligere, veſtem iſtiuſmodi eſſe debere, quae pro coeli temperie varia, calorem pertinacius coerceat, vel celerius tranſmittat. Quod tamen tantam ſolicitudinem exigit, ut ii ſemper mihi magis valere viſi ſint, qui veſtitus rationem nunquam quam qui nimis anxie mutaverint: Intercurrentiſque moleſtiae remedium aliunde quaeri poteſt.—Autumnum varium diximus, et ideo periculoſum. Quam varietatem, quaſi ne ſic ſatis infeſta eſſet, produximus, nuper et hyemi etiam nocentius anneximus. Architecturae, ſcilicet, et luxuriae

luxuriae curioſiores, ſalutiſque negligentiores facti, meridianorum autumni temporum caloribus domi frangimur, matutino aſſidue veſpertinoque ejus frigore foras excepti. In domibus ſane, numeroſius olim diviſis, laxitatis nuper cura adhibita eſt; atque ſic equidem ſpiramentorum omnium diligenti nimis concluſioni allevamentum quodammodo conſecuti ſumus. Quod ſi quis exſtinctis ignibus efficeret, ut aedificiorum temperies eadem omnino eſſet quae circumfuſi aeris, nae is tandem malum ipſum radicitus excuteret. Veſtimentis ineſt ſatis adverſus frigus praeſidii. Scytha, pellibus tegminibuſque aliis probe velatus, etiam inter ſolitudines vaſtas conſtitutus, altiſſimis nivibus preſſas, et perpetuo gelu conſtrictas, gratius et ſalubrius calet quam Britannus, qui in cubiculis hybernis ſuis, vel potius laconicis, juxta focum et ignes totos fere dies conſumit.

His fere proſpicere poſſis, ne frigus calorem excipiat; calorem quoque cavere queas, vel domiciliorum vel tui ipſius ratione habita.—Servandum eſſe, ne quis nimium apricetur, vix opus eſt dicere. Si quando meridiani ſolis ardores recta caput petant, frigida forte, vel aceto in galeam indito, intolerabilem alioquin aeſtum, vaporibus horum temperare poteris. Calor cuique proprius celeriter ſatis per veſtitum tenuem difflatur, lineum vel xylinum. Quem ſi iſtiuſmodi etiam quis efficeret, ut radii ab alieno calore profecti inde reſultarent, ſatis forte propoſito factum foret. Quod, philoſophorum diſciplinis fretus, chemicorumque etiam et artificum experimentis adjutus, haud

haud immerito forte conſecutus videare, ſi nitorem illi candidiſſimum induceres, ſimul et laevorem expolitiſſimum.—Ædificio laxo habitare convenit, perflatum aeſtivum ejuſmodique, quoad ejus fieri poteſt, temperiem habente, quàm quis maxime in patria ſalubrem expertus eſt. Intercurrenti aeſtui ſubveniendum, frigida, vel pura vel ſalibus condita, in pavimentum fuſa, vel panniculis quae humorem excipiant in eam demiſſis, ante fores vel feneſtras ſuſpenſis, iterumque cum inaruerint madefaciendis. In tabernaculis eadem proſunt: In quibus quoque, ne opacum frigus captandi facultas deſit, adhibenda opera eſt, ut humori ſalubri obvia ſint, chlamydeque ramorumve umbra protegantur, vel aliis quae calores excludant.

De cavendo Humore.

Humor quoque primum quaerendum eſt, num ſolus febres faciat.—Aqua in terra intincta cito putreſcit, praeſertim ſi calor accedat. Neque ideo, niſi calor et corruptio abeſſent, febres protinus ab humore ſunt, quamvis, quo plus humoris ſit, eo crebriores fuiſſe deprehenderis: Stagna vicina febres faciunt, quae forte humori tribueres; navibus vecti ad littora applicati febricitant, in alto mari haud item. Quinetiam humoris in aere menſura haud ita in promptu eſt: Muſchenbroeckius omnibus inſtrumentis ad id accommodatis parum tribuit, utpote qui eorum alias atque alias proprietates eſſe perſpexit huic rei adverſas: Tenendum quoque, effectus

pro humido inhaerente variare, ſic ut craſtinus humor hodierno ſimilis diverſa faciat: Nec facile excogitaveris cui fides habenda ſit, niſi quidquid ſit quo utare incorruptum adſerves, ejuſdemque novam paremque ſimul portionem quotidie adhibeas; quod non adhuc factum, nec factu expeditum eſt.—Nec alia tantum adſunt quae in accuſationem non merentis humoris habeas; ſed etiam, humore maxime abundante, non illico febris eſt. Lotrices piſcatoreſque prae aliis hominibus haud obnoxii. Æſtivi imbres fere ubique ſalubres. Civitates quoque ſalubres juxta flumen ſitae, ſi nocentia caetera abſint. Quinetiam lacus peſtiferus, aquis jugibus immiſſis flumenque factus, ſalubris evadit. Maris aſpergo quidem ſalina eſt; vapor non item; ſiquidem pura, ex marina, aqua flamma ſola elicitur: Altum autem mare jam demonſtravimus ſaluberrimum eſſe omnibus febricitantibus receptum per totum terrarum orbem. Dixerit forſitan quiſpiam, humorem equidem per ſe non movere, ſed calore conjunctum maxime. Itaque operam dedi ut homines, qui febribus tenebantur quae ex toto intermittunt, ſub exſpectatione futurae acceſſionis in balneum deducerentur: Aliquotieſque experimentis comperi, qui in balneum deſcenderant, iis acceſſionem non obveniſſe; factum eſſe ut rediret quo die proxime exſpectanda erat, ſi abſtinuiſſent. Sunt qui febres quae intermittunt omnes humori tribuunt, Lindum alioſque ſummos viros ſecuti. Tot quidem rationes afferunt, ut ſibi profecto perſuaſiſſe, caeteris velle videantur. His vero potiſſimum inductus, eorum ire in ſententiam alioquin pronior, pauliſper ſubſtiti.

NEQUE

Neque humor non cavendus, qui corruptus auras venenare et vaporatus frigus intendere poſſit. Et vulgus quidem aliudque agens populus, et veſtem omnem madefactam fugiunt, et aedificia humida et recenter conſtructa. Calceantque ſe bene, et partibus his corporis imprimis proſpiciunt, quae frigori minus aſſuetae ſunt. Ventos etiam fugiunt vaporiferos: Et quam ſcientem ſe ab hac parte ſtatuendi villam ſalubrem Varro praeſtiterit, imbecillo quoque Britannico, ad orientales praeſertim incolae oras habitanti, nimis compertum eſt: Curandum, contendit, ne adverſum Eurum ponas; quo minus hyeme fiat vehementer frigida, et aeſtate non ſalubris. Caetera ex his diſci poſſunt quae jam executus ſum.

De Febrium Cauſis ſummatim quae maxime per ſe moveant.

Atque haec fere ſunt unde febres plurimum coeptant. Sane ego, qui in amplius ſex mille aegris valetudinum cauſis ſcrutatus ſum, ſtagnorum auras contagionemque, frigoriſque et caloris varietates, praecipua eſſe, poſt quae febres factae ſunt, in uſu et experimentis evidenter comperi.

Non eadem tamen omnibus infeſta. Graviſſimae Guinaeae orae incolis vix inſalubres ſunt: Europaeus advena vix puppim prius terrae applicuit, quam illico ſaepe moritur. Haſlarae contagio in multa millia ſaeviit: Lindo chirurgoque ſuo, ſicut Judaeis olim in fornacem con-

jectis, nulla inde extitit laeſio. Alexander, quondam diei fervidiſſimo tempore, liquore fluminis invitatus, vix dum in Cydnum amnem deſcenderat, cum gravi inde morbo implicitus eſt: Romana juventus, poſt quotidianas in campo martio exercitationes, pulvere ſimul et ſudore perfuſa, Tyberi impune laſſitudinem curſus natandi labore depoſuit.

Mali nimirum adſuetudine duramur in his, ſicut in caeteris rebus omnibus.

De Ingluvie Crapulaque cavendis, aliiſque quae non niſi aliis juncta moveant.

Febres a Britanno homine Ingluviei non imputari mirum videatur; et nunc praeſertim, cum, labefactata majorum diſciplina, lautae copioſaeque vitae ſtudium, epularumque demum inexplebilis cupido, blandientibus etiam ingenuarum artium lenociniis, in omnes pene ordines incubuit. Et ſane minime a vero alienum eſt, id, cujus quotidianam confectionem, quotidiana etiam febris imago excipit, inordinate immodiceque aſſumptum, febrem tandem ipſum accendere. Nec profecto quid reſpondeam habeo, niſi ſic ſe rem rarius habere, plurimumque corporis beneficio fieri, ut his qui vel nimium

um ſe repleverint, vel parum confecerint, ſupervacuum omne, qua via primum expelli poteſt, ejiciatur. Et materia quidem retenta multipliciter infeſtat, ſed non quod febres accendat: Sermoque de eo eſt, quod ſaepius fit, non de eo quod aliquando fieri poteſt.

SIMILEM fere Ebrietatis rationem eſſe, et ipſe Scotus affirmare poſſum. Nec amor hujus vulgo noſtro, exoleſcente paulatim vetere in cibis continentia, adhuc excuſſus eſt. Edormitque plebes crapulam et exhalat, in qua quandoque etiam adverſus nocentiſſimas offenſarum cauſas, haud parum praeſidii eſt. Apud proceres, elegantioremque quemque priſcis uſurpatus mos exolevit, ut rure praeſertim temperantia hoſpitalitatis vicem exhibere videatur: Nec ſic tamen minus nunc quam antea febricitant, aut alius inde fructus perceptus eſt, quam ut merum in convictu frequentius ſorbillent, et vorandi inde facultatem magis moliantur.

INFINITUM foret in caetera, quae non niſi aliis juncta moveant, deſcendere; nec operae pretium, cum eadem ſaepius dicenda eſſent. Rebus quidem multum inter ſe differentibus alia atque alia propria ſint, neceſſum eſt. Unum tamen ubique ſervandum eſt, quod antea quoque propoſuimus corpori ſubeſſe robur quoddam poſſe, quod contra omnes externas cauſſas firmat. De quo idcirco, quantum in quoque detraxeris, tanto minus reſiſtet, ut ſummum ſic ex imbecillitate periculum ſit. Quae imbecillitas non ex his tantum efficitur, quae evidentius vires labefactant; ſed omnia quoque excipit quae agitant et convellunt. Ex quo diſci poteſt, quam

innu-

innumerabilia fere ſint, quae febres ipſas facere videantur, quum aliis tantum injuriis viam expediant. Quare, quae ante de contagione caeteriſque expoſita ſunt ita praecipio, ut fatear, tanta ea non eſſe ſemper ut febres ſola concitent, ſed, contra has ſaepe tunc ſolum invaſuras eſſe, cum aliorum aliquid acceſſerit.

DE CORPORE CONTRA EVIDENTIUM CAUSARUM INJURIAS FIRMANDO.

EVIDENTES cauſae vel eae eſſe poſſunt, quibus cum ſano impune intereſſe licet, vel quibus ſaniſſimus reſiſtere nequit. Sanitati fere ſufficit ratio victus, quae idcirco utrobique ſervanda eſt. Verum equidem, ſi reſiſtendi facultas conſtantior requiratur, quam quae victus praeſtare queat, praeſidium ab iis medicinae partibus petendum eſt, quae medicamentis vel manu curant.

De Ratione Victus.

VICTUS ratio plus poſita eſt in nocentibus cavendis, quam in curioſiori eorum ſelectione, quae, his ablatis,

latis, reſtiterint. Praeviſis tamen iis quae ad nocentia pertinent, ea potiſſimum quae cavenda ſunt jamjam executi ſumus; nec de caeteris fere habeo quae proferam. Sed, quoniam minus ex populo videatur penitus de re adeo vulgata ſilere, pauca breviſſime indicabo.

Atque longe fugiendas eſſe tetras ſtagnorum contagioniſque auras, Coelumque id ſaluberrimum eſſe, quod ad frigidiora altorum ſaxoſorumque montium latera ſit, vel quod aquis puris fluminum vel alti ipſius maris incumbat, haud profecto opus eſt ut iterum iterumque praecipiam.

Robur requiritur: Cuique igitur prodeſt Cibum quam plurimum capere, dummodo hunc conficiat. Modus deſiderio naturali finiendus eſt; ſcireque licet, eum utilem eſſe, quem neque corporis languor nec ingenii tarditas ſequitur. Socrates, auctore Gellio, propter ſummam temperantiam in illius etiam peſtilentiae vaſtitate quae Athenienſem civitatem depopulata eſt, inoffenſa valetudine vixit. Æque ſcilicet ſatietas nocet ac abſtinentia. Nocetque plus, inopia aquae premente; ſicut in longis navigationibus cognitum eſt. Salluſtius, in aequales ſuos, de more invehens, queſtus eſt, famem eos non opperiri, ſed cibum luxu ante capere. Sed rem ſic ſe habere civilium neceſſitatum ordo requirit; eoque intermiſſo, corpus affligitur. Utendumque cibo ſaepius, ut plus ingeras; et exiguo, ut melius conficias. Evidentes cauſae, ſerpentium etiam ictus, jejuno magis nocent: Utiliſſimumque eſt igitur, ubi

ubi ex his metus eſt, non ante progredi, quam quis aliquid aſſumpſerit. Corrupta omnia fugienda eſſe, cuivis in promptu eſt. Animalia, ut integerrima ſint, eo in aeſtuoſis locis attentius providendum, quo id ibi factu difficilius eſt, et nocentius negligitur. Olera, Germanorum more, ſi bene de nautis mereri in animo eſt, ſale condienda ſunt. Valentiſſima materia per ſe ſemper prodeſt; quippe in quo plurimum alimenti eſt. Cibus ex animalibus, qui excitat ſimul et alit, frigoris calorisque varietatibus intentius officit. Quae non ex animalibus ſunt, contagioni ſtagnorumque auris inimiciora eſſe, facile credideris: Infirma nimis tamen ſaepe ſunt, quam quae parum aſſuetis reſiſtendi facultatem praeſtent; quo minus mirari licet, corruptioni quandoque favere id quod natura ſua corruptioni adverſa eſt. Neque non, quandoque facultas his ineſt ad roborandum accommodata, valentioribus modo utare; robuſtos inde factos quotidie cernere licet. Indi, Pythagoreis diſciplinis imbuti, qui animalibus abſtinent, quatenus inde contagioni invaſurae occurrant, neſcio. Quae adſcititia animalium noxa carent, ea equidem in aeſtuoſis locis ſtudioſius praeceperis. Satis roborare poſſe libentius forte dederis, ſi hoc quoque non deflexeris, nullam ſcilicet ejus facultatem eſſe quod in tritico valentioribuſque ejus generis alit, quae non eadem omnino pene ſit, quae glutinis animalium. Profecto Beccarii Keſſelmayerique experimentis, qui inde ſimilem ipſi nullum fructum perceperint, aliiſque quoque inductus ſum, ut, de confectione

fectione ciborum ſentiens, in Aſclepiadis fere partis tranſeam, qui caetera ſupervacua eſſe contendens, nihil concoqui propoſuit, ſed crudam materiam, ſicut aſſumpta eſt, in corpus omne deduci. Quae in ventriculo peraguntur ejuſmodi eſſe, igitur conjectaveris, quae utile hoc a ſupervacuo diſcernant, et hujus noxis officiant; ni forte ſtatueris, ea quoque peragi, quae efficiant, ut nutrimentum in corpus accommodatius dividatur. Sane, ei quod confectum jam eſt, nihil aliis opus eſt, ut conficiatur. Conficitur in farina haud ſecus ac animalium glutine alboque ovi; conficique mihi videtur in oleo et gummoſis. Sacchari facultates ſcitius ſcrutandae ſunt. Aliis tamen ſatis valentia ſint necne, haud omnia credere oportet. Cibi uſui, qui ex animalibus, non penitus, etiam in calidioribus regionibus, circumcidendum eſt. Quid meruiſtis piſces, ut Celſus vos graviſſimos diceret. Jurulentos, etiam hi quos limoſa ferunt, quam praeſentiſſimo praeſidio eſſe adverſus febres, aeſtuoſis etiam Senegalliae oris alibique compertum. Sed, hi ne corrumperentur, cautio erat: Frigitque fere coquus, et pinguia alienaque alia admiſcet; quo magis videndum, ſi quando offeciſſe viſi ſunt, ne falſi criminis poſtules. Varietate abſtinendum; non quod varietas ipſa adeo nocet, ſed ne hac ſolicitatus, homo aſſumat plus quam conficiat. Ovidius quaerit, unde homini tanta ciborum vetitorum fames ſit. Stomachum varietati aſſuefactum, non poſtea niſi majore varietate ſolicitare licet.

AQUA

Aqua ad compeſcendam ſitim ſufficit; ſed aqua pura opus. Non ea pura eſt, quae ex nive, quae ex flumine, quae fontana, quae fluviatilis, non etiam quae leviſſima; haec pura eſt quae alienis quam maxime caret. Aliena haec poroſis inhaereſcunt, lapidibus quibuſdam, arenae, ſpongiae. Aquas quae ne ſic quidem expurgantur acida expurgant: Aceto Romanus miles, alumine Iveſius aliique, uſi ſunt. Aqua putreſcens ſibi ipſi pro remedio eſt, alienis fundum petentibus. Flamma ſola puram a marina aquam diſcrevit Lindus, ne ab omni parte navigantium deſideriis non mederetur. Aqua pura ſatis quidem ſiti accommodatur non Potioni. Quae immiſcentur gratiorem reddunt, vel meraciorem. Grata cuilibet pro ingenio ſeligere licet; potiones meraciores ad medicamenta refero, ſicut quoque ea quae condiunt.

Quae citra fatigationem exercitatio corporis eſt, ſemper roborat; ideoque omnibus febrium cauſis obſiſtit. Hac arte majores noſtri, homines vino dediti, nil inde incommodi percepere: Nos, qui tantum de mali remedio quantum de cauſa detraximus, temperantiores quidem ſpecie, ſed non re, facti ſumus. Nec ingluviei minus quam crapulae exercitatio occurrit; ſicque forte etiam nunc occurſum eſſet, ni, quae luxuria invexit, penſiles rhedae aliaque, id tandem effeciſſent, ut inertia et mollitia fracti, nec remedia noſtra, nec mala pati poſſimus. Deſidia, incolis calidiorum regionum inſita, haud ſecius morborum incurſiones quam hoſtium invitat.

Inge-

Raro Animi Exercitationes officiunt, niſi ingenii acies ſtudio alicui ſerio et difficili impenſius adjungatur, et pertinacius inhaeſerit. Atque ab hac ſane parte noxae ſecuri ſumus, niſi forte ad aleam ſpectes. Id profecto, inter alia Germanorum morum veſtigia, retinemus, ut ſobrii hanc adhuc inter ſeria exerceamus pari lucrandi perdendique temeritate, parique in re prava pervicacia. A pertinaci litterarum ſtudio nil metuendum. Suavitatibus odorum capti, qui e ſcientiae floribus afflantur, libamus ex omnibus. Nullum nos deſiderium tenet ullius certae diſciplinae.

Concitatiores Animi Affectus fovendi; remiſſiores concitandi. Mente moerore gravata, omne ciborum deſiderium in ſaniſſimo fere quoque tollitur; quod tamen inſtantis morbi indicium eſt. Quanta mala a metu immineant, jam in tranſcurſu attigimus. Quam maximum ei periculum ſit, qui maxime timet, vel ex hoc appareat, Rivinum ſummum auctorem teſtari, ſe nullum in peſte Lipſienſi aegrum vidiſſe, qui non ex terrore illam contraxerit. Cadavera igitur, urgente malo graviſſimo, noctu efferenda ſunt, et in ſepulchro clam condenda. De invitis in valetudinaria conjiciendis, antea dixi. Quanto, cujuſque animo audacia natura vel moribus, tanto illi opes ad defendendum majores: Turcis audacia uſu confirmatur; indeque forte increvit, quod fato omnia contineri credunt. Audaciaque haec tanti eſt, ut, ad hominum animos confirmandos, multa, alias vana et ſuperſtitioſa praecipienda ſint. Non nequic-

F quam

quam itaque, in luſtrationibus ſuis, Jovem, Apollinem, deoſque alios, adhibuit antiquitas. Gliſcenteque morbo, operam dare etiam oportet, ut contagionis ipſius opinio inſita et vetuſta etiam, quoad ejus fieri poſſit, radicitus evellatur. Quod ſi hoc fieri nequeat, quod rariſſime poteſt, tum amuleta, innocuaque alia, plebi venditanda ſunt; deorumque templa, antea clauſa, iterum aperienda. Nihilque, gravi calamitate graſſante, tam ad praeſidia utile eſt aut alienum, quod non, metus amoliendi cauſa, negligere quandoque, aut permittere, neceſſum ſit.

VIRES Vigiliae evidenter convellunt; et vigiliae praeſertim aleatoriae. Somnum longiorem fere gravitas dolorque capitis excipit, inertiaque ad ſolita officia exſequenda, ſicut quoque in febrium initiis. Quam non mane in gravibus regionibus ſurgendum ſit, vel certe progrediendum, non eſt cur ſaepius praecipiam.

CONTRA frigus defendunt calceamenta idonea, amictuſque laneus vel pelliceus, ſtrictiorque is, et ſingulos artus exprimens. Laxiores forte fluitanteſque veſtes, tenues, laeves, candidae, calorem minus retinent et admittunt. Quae fere, quatenuſque Veſtitus ratio ad contagionem habenda ſit, ſatis quoque antea executi ſumus.

HIS propoſitis, Res Venerea minime praetereunda eſt, quo fonte derivata mala in patriam quoque tandem fluxerunt. Quae, quanta ſint, et quomodo invecta fuerint, melius quis forte perſpiciet, qui, quae proceres urbanique a ruſticis in hac re deflexerint, pauliſper expenderit. Sera his

et

et rara eſt matura aetate venus; ſpontanea cupidine turgeſcentes, validi et inexhauſti, miſcentur; et robora parentum liberi referunt. Proceribus, contra, et urbanis praepropera eſt pubertas, largiorum epularum irritamentis anticipata; praecox etiam virginibus ab eadem cauſa protervitas; petulantia laſciva defervescentis libidinis aeſtum excipiens, impudiciſque continuo lectionibus, ſcortorumque conſuetudine exſtimulata; coitus, quos inflammatis ſic deſideriis concupiſcunt, molles, languidi, corporis animique vires omnes proſternentes; complexus denique ſteriles, vel vitioſis parentibus progenies vitioſior.

Nec concubitus tantum immodicus pertimeſcendus eſt, ſed omnia alia, quaecunque alias horum facultates ſint, Quae Hominem infirment. Cujus generis numerus quam magnus jam acceſſerit, indieſque major acceſſurus ſit, ecquis non perſpiciat? Populoque in procerum mores converſo, his, niſi me fallit animus, aliquando effectum erit, ut nullibi robuſtioris improbitatis vitia, ſicut olim, offendere licuerit, vel alia quibus praevalentis ſanitatis vires ſe ipſae conficiunt; ſed ea ſolummodo quae corpus contaminaverint, contra tunc nitendi facultatibus orbatum, et ad nullos alios fere uſus ſuperſtes, niſi ad poenas intemperantiae perferendas. Et ut in aliis medicus verſum hunc priſcorum morborum ſtatum attendere debebit, ita quoque in arcendis, haud ſecus ac depellendis febribus; quas ne frigus quidem per eos dies Sydenhamiani generis actuoſas, ſuique medicatrices, excitare valuerit. Nova contra vereor, ut incubuerit nervoſarum,

putridarum,

putridarum, aliarumque cohors, a cauſis antea minus noxiis, agriſque forte inſuper curioſius conſeptis ideoque gravioribus, profectae, natura ſua pernicioſiores, perniciemque certiorem adhuc adlaturae liqueſcentibus mollitia hominibus.

Atque haec hactenus, ne populo deeſſem, de ratione victus protuli, haud ignarus, eos, qui medicorum ſe legibus obligant, celerius ſaepe aegrotare, quam qui varium habent, ſpontiſque ſuae, vitae genus. Et ſic profecto cauſarum evidentium omnium patientior evadas, quam fere cuique credibile eſt. Nec modum huic rei facile finias, niſi tunc forte liberam cuique, legibuſque ſolutam, vitam agendam eſſe proponas, ſi cum mitioribus aſſuetiſque verſetur; cum graviora acceſſerint, vel inſolita teneant, rationem ejus a medicis petendam eſſe.

De Medicamentis.

Medicamenta ea primum exequar quae propria quibuſdam caſibus ſunt.

Cathartica praeſidio ſunt incolis calidiorum regionum, ut quibus bilis plurimum uberior et nocentior eſt. Sed medicamenta omnia, Quae Vomitum Vel Alvum Eliciunt, ſtomachum fere laedunt, hominemque infirmant. His igitur non pugnandum eſt, niſi cum ſupervacuam materiam ejicere convenit.

Pro

Pro condimento Acida ſunt. Profintne alias, forte quaeras. Sylvius ex aceto ſolo praeſidium ſibi contra contagionem graviſſimam quaeſivit. Hauſto hujus quotidie cyatho, ſanus exſtitit: Hoc dum fieret, octo abierunt menſes, quibus exactis, decreſcenteque morbo, remedium omiſit: Tum, quoties infectam ingrediebatur domum, capitis illico dolore correptus eſt, quamvis contagionem ibi latuiſſe ignoraret, et nil ſibi inde metueret. Diemerbroeckius ex aceto quoque ſolo pauperibus multis valentius perceptum eſſe auxilium, quam ex pretioſiſſimis antidotis aliis, memoriae prodidit. Supervacua ergo ſunt quae ad acetum calefaciendum adjiciunt, ſive ea quibus Maſſilienſes latrones uſi ſunt, ſive caetera quae undequaque medici conquiſivere. Innumerabilia alia mitto. Scilicet uſus ipſe docuit, acida, quamvis refrigerandi vim habeant, habere tamen et contra contagionem reſiſtendi. Quo magis cuique tenendum ſit, ſi cauſam hujus rei quaerat, ne ratio ab eo abſterreat, quod utiliſſimum experientia docuit. Acida corruptioni obſtant; Eorum quaedam ſtomachi reſolutioni adeo non officiunt, ut auxilientur maxime: Parva ejus rei copia corpus ſaepe excitat, quae largior certiſſime ſolvit. Quae ſi minus placuerint, confeſſionem ego ignorantiae pro cauſa affero. Interim, acidis inſiſtendum, ſi quando contagio terreat.

Quae ſequuntur, omnibus fere evidentibus cauſis contraria ſunt.

Plurima eorum exempla qui ebrii periculo ſubtracti ſunt; Nemo tamen committet, ut ſemper ebrius ſit;

ebrietatemque

ebrietatemque alieniſſimus ſtatus ſequitur, evidentium cauſarum noxas intendens. POTIONES igitur MERACIORES ſic dandae ſunt, ut corpus quidem excitent, non ut poſtea ſolvi neceſſe ſit. Quandoque ſic utendum, urgente graviore aliquo metu, ut hilaritatem exinde conſequamur, qua triſtitiam temporum condire poſſimus, haud negaverim. Ex multis quoque, iiſque qui ipſi experti ſunt, cognovi, ſignis quibuſdam adverſae valetudinis futurae ortis, ſe, potionibus meracioribus ſic hauſtis, noxam, quod magis quiddam eſt, vel diſcuſſiſſe vel eluſiſſe. Meracum vinum omnibus venenis contrarium eſſe, Celſus prodidit: Unicum hoc Sayero praeſidium fuit. Nec, hercule, multum intereſt quibus utare, ſive ardens ſpiritus ſit, ſive vinum, ſive humor ex hordeo aut frumento in quandem ſimilitudinem vini corruptus. Valentiſſimum in omnibus ad defendendum opem eſſe et auctores medici ferunt, et in quotidiano uſu poſitum eſt.

VINO ineſt gratum quiddam, et quod alit aliquid, nutrimentorum aliorum ſimile; quibus OPIUM caret. His vero ablatis, vini ſpiritus praeſidio ſunt. Vis igitur quae excitat et inebriat ea eſt quae defendit. Haec vero ipſi cum opio commune eſt, quod ab hac parte eſt quoddam quaſi vini compendium. Quam graviſſime opium quandoque alienus etiam ſtatus ſequatur, Haſſelquiſtius docebit. Antidotos Mithridatis vix eſt niſi opium, ſuperbiori titulo auctum. In antidoto ea, ejuſque generis aliis, quam certiſſimum eſſe adverſus venena auxilium, omnes pene auctores conſentiunt. Utendi ratio ex iis intelliges quae de vino protuli.

NEC

Nec alia Peti ratio: Cui vis quoque excitandi et inebriandi eſt. Diemerbroeckiuſque, antiquiores aliquos ſecutus, ſic uſus eſt, ut et corpus ſuum inde quotidie utcunque excitaret, et inſtantem identidem valetudinem eluderet. Quem quoque alii recte ſecuti ſunt. Venti, ut ſupra poſui, gravia loca verrentes, venenum obviis afflant. Diemerbroeckius, cui fumum haurire placuit, domi ſemper hauſit. Chirurgus, cujus Chenotus meminit, qui flocci id fecerat, audacis ignorantiae poenas dedit. Somnifera medicamenta alia mitto.

Huc quoque Condimenta diſtuli; ut quae et cibis vel potionibus admiſcentur, et ſola ſaepe adhibita ſunt. His fere idonea ſunt, qui oleribus aliiſque id genus veſcuntur, vel quibus contra frigus obfirmatius obſiſtendum eſt. Cuique regioni ſua ſunt. Sit Indica vel Arabica tellus cinnamomis ſuis, ejuſque generis aliis, dives: His parum invident Lindus, Ruſſique, dum patria ipſis allia ferat. Linnaeus, cenſu plantarum acto, multas in claſſem deſcripſit, cui Tetradynamiae nomen indidit: Allia, et quae ad hanc pertinent, condimenta Europae propria ſunt. Quod ſi non ſint, iis auctor ſum, ut Aſa Foetida ſufficiatur. Similes hujus facultates eſſe, experimentis fretus, contendo: Nec difficile eſt, aſam foetidam ſic temperare, ut ab allio aegre diſtinguas: Allium caeteroquin eſt et valentius et praeſtantius. His quae Mithridatis antidoto, aliiſque quae opium habent, junguntur, conſimilis fere facultas eſt. Tantula ſaepe ſunt quae boni nil vel mali praeſtent. Nec alia eorum ratio quae calefaciendi cauſa cum acidis macerant.

Haud

Haud alienum eſt, Peruvianum Corticem, qui tanta vi rediturae acceſſioni obſtat, et febrem omnino arcere poſſe. Ideo non adhibuit Lanciſius, ne in ſecunda valetudine adverſae praeſidia conſumeret. Ei vero qui ſanum ſe inde praeſtiterit, adverſae valetudinis praeſidia adeo non conſumerentur, ut ſupervacua forent. Scire tantum intereſt, an hominem ſanum praeſtet. Bonnevallo, ſuiſque, qui bis terve de die exigua portione vini ſpiritus, in quo cortex Peruvianus intinctus fuit, uſi ſunt, ſanitas incorrupta permanſit, omnibus fere circumcirca morbo implicitis. Cortici vero ea eſt plurimum proprietas, ut tantilla ejus copia parum proſit. Nec tamen, omiſſo cortice, Bonnevallus non aegrotaſſet; eo quippe detracto, in quo forte ſpem poſuerat: Spirituſque ipſi praeſidio ſunt. Alia experimenta ſunt ex quibus corticem plus praeſtitiſſe efficias, cum hoc tamen ut confiteare neceſſe ſit, Amara quoque vices ejus eodem profectu ſupplere poſſe. Quibus tamen, ſi quis longius inſtiterit, ſtomachi huic totiuſque corporis reſolutionem imminere, omnibus notum. Cognoſcendum igitur per experimenta ſcitius, quanta copia corticis ad arcendas febres valeat, et quam tuto hanc adhibere liceat. Interim medicamento ſic fidendum, ut alia magis profuiſſe agnoſcas.

Si quis cortice aliiſque deſtitutus in Chalybem incideret, nae ei neutiquam omnis praeſidii abjicienda ſpes eſſet. Medicamentum, ubique fere parabile, vix longiori

ori uſu nociturum, tantulaque portione ad infirmatum hominem reficiendum efficax, haud mediocrem opem periclitantibus promittit.

Toto corpori firmando, nihil fere aeque prodeſt atque Aqua Frigida. Quo magis hac quotidie lavari debet is, cui cum evidentibus cauſis gravioribus vel inſolitis verſandum eſt. Diemerbroeckius natationes noxias eſſe prodit. Neomagi vero fluminum ripae venenatae erant, et aliena accedebant alia. Subito aqua perfundenda et curioſe abſtergenda eſt. Et rubor calorque in ſummam cutem erumpunt, mens erectior fit, cibi deſiderium intenditur, corporiſque excipit habiliſſima agilitas. Quae ſi cuique acceſſerint, bene ſibi ceſſiſſe ſcire licebit. Nec frigida protinus fugienda vel calida temperanda, quamvis cutis pallida aliquantiſper fiat, vel leviter aliquis inhorruerit. Si exercitatio antecedat, quae citra laſſitudinem et ſudorem eſt, haec facile evitari poſſe experiendo didici: Et fere, ſi nil aliud obſtet, quo ante quiſque plus incaluerit quam aquam intraverit, eo calidior emerget. Si quis infirmi ſtomachi ſit, ſuccurrendum ſatis conſtat parti maxime laboranti eſſe. Atque hanc fere frigidae potio juvat. Stomacho vero excitato, toto corpori proſpicitur, utpote cui cum ſtomacho tantum conſortium eſt. Lanciſiuſque auctor eſt, nullum, quo paluſtris coeli incolae a febribus tutentur, praeſtantius adhuc inventum eſſe remedium ipſo nivis uſu.

Auxilia quae ab his requiruntur qui manu curant.

NUNC ad ea auxilia ventum eſt, quae ab his requiruntur qui manu curant. Ex quibus contentus uno ero.

ARS nulla re fructuoſius eorum quae corporis quandoque beneficio fiunt imitatrix extitit, quam cum ULCERA excitare inſtituit. Longiuſque progreſſa eſt, excitavitque ſic ut morbos inde non tantum depelleret, ſed arceret. Heinſium ſenatus Venetus eo honore proſecutus eſt, ut ſtatuam ei ad Divi Marci cum inſcriptione decerneret, quod patriam a peſte liberaverat. Is omnibus auctor fuit, ut excitatis ulceribus praeſidium inde ſibi quaererent. Neminemque ferunt, qui excitaverat, correptum eſſe. Quod ita a nuperioribus auctoribus probatum eſt, ut valentiſſimum in his, ſed non certiſſimum, auxilium invenerint. Et obſervationibus quoque cognitum, cum terrentia aliqua aderant, impetum fere in novam hanc paratioremque viam factam eſſe, ibique deferbuiſſe. Quo facilius in ſpem adducare, profecturum id adverſus leviora mala, quod in graviſſimis adeo profecit. Eoque plus profecto ulceribus quae arte fiunt credideris, quo fueris ab uſu inſtructior.

De

De iis, quibus Corpus minus obnoxium injuriis reddas, ſummatim.

Hactenus de iis quibus corpus minus obnoxium reddas. Quae potiſſimum attendenda eſſe, ubi cauſae evidentes adſunt quae maxime per ſe moveant, facillime dederis. Quando cauſae iſtiuſmodi ſunt ut non niſi aliis juncta moveant, iiſdem ita inſiſtendum eſt, ut, cum alia non niſi difficulter fieri poſſint, his pene omnia credas.

Quo forte in Scotia factum eſt, ut, febre quieſcente, aliquibus fere ex his quae ſupra indicavimus, iiſque ſolis, recidivae occurſum ſit.

A quibus potiſſimum Febres arcendae ſunt.

Febres in quemque incidere poſſunt, ſi cauſae harum violentiſſimae anteceſſerint. Quocirca, quae de febribus arcendis propoſui, omnibus equidem ſervanda ſunt, in gravibus locis atque temporibus. Sed, quemadmodum ſunt qui evidentium cauſarum offenſis reſiſtunt, ſenes, melancholici, aſſueti, ſcorbutici; ſic quoque qui oppor-

portuniores. Illis ſolicitior obſervatio ſupervacua eſt. Hi fere ſunt qui conquieſcunt et dormiunt, tantum non omnes; imbecilli quotquot ſunt, balneo, venere, aliiſve cauſis, relaxati; quibus noxae ſubitae inſuetis ſunt; juniores; repleti; feminae potiſſimum gravidae et puerperae. Iis omnibus acriter enitendum eſt, ut et cauſas evidentes caveant, et corpora ſua harum injuriis minus obnoxia reddant. Quae eo temperamento tenenda eſſe cenſeo, ut iis, qui minus obnoxii ſunt, curioſiorem quoque cautionem praecipiam, utpote in quos febres, quo rarius, eo plerumque pernicioſius ſaeviunt.

Habui haec de febribus arcendis quae dicerem.

Quam rem medici vereor ne, iniquiori cuidam judici, adhuc ſic excoluiſſe videantur, ut, particulas paſſim quaſdam ſubtilius effuſiuſque perſecuti, univerſati minus attenderint. Quin itaque, operae haud profecto nullum meriturus foret pretium, qui, ſparſa undique colligens et inter ſe contendens, breviter ita olim digereret, ut certiora quaedam et ſimpliciora proficiſcerentur, quae commodis utilitatique hominum latius ſerviverint. Ad cujus labores, aliqua, ſed parvula ſane, ex parte, levandos haec dicaverim, niſi quod laudaverit nihil inibi inventurum perſpexiſſem, niſi voluntatem.

DE

DE

INCIPIENTIBUS FEBRIBUS DISCUTIENDIS.

ECCE iterum Stahlium morandi cauſas nectentem: "Valetudinis hoc genus nunquam fuiſſe "per ſe peſtiferum; febrem actum eſſe, ſtatuto ſemper ordine, ſtatutiſque viis medicatricem; huic vere "intellectae nullam directam artificioſam curam ſatisfacere poſſe, ſed omnia dirigi debere ad optatos "eorum eventus quae ſecernenda demum et excernenda ſunt." Stahliumque adduxi, utpote in his omnes propemodum medicos adſentientes habentem. Sed me dius fidius quorſum tandem eorum praeceptiones pertinent? An, uti homines cum febre e medio ſublatos eſſe faſſi, a febre fauſta omnia ſemper et felicia contigiſſe, perpulchre contenderent? Quaſi quos per res ipſas non moverant, eos eſſent per verba quam maniſeſtiſſime data permoturi. An, ut ad diligentiorem eorum imitationem accenderent, quae corporis beneficio fiunt? Scilicet, eſt cur tantopere Hippocrati ſucceſ-

ſus

ſus ſuos proſperos invideamus, qui, poſtquam in venditata hac imitatione conſenuerat, e quadragenis et binis febricitantibus ſibi commiſſis, quinos et vicenos morti tradiderit. Divum hercule ſenem, ſicut ſacros vetuſtate lucos, adoramus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent ſpeciem quantam religionem. An denique, ut, praeciſa omni aliter proficiendi ſpe, medicus, haud ultra addubitans aut inquirens, quaſi ſic in intima ſcientiae penetraviſſet, triſtes imitatoris partes patientius perferret, ac ſecurius ageret? Hoc minime mihi inficiandum ſumo. Maxima, ultra profiteor, in conſtructione corporis, adſunt adverſus teterrimas etiam febrium cauſas praeſidia; quo minus mirum videatur, ſi aliquis, his ſolummodo intentus, hujus ſolius miniſteria cuncta crediderit: Natura, omnium profecto conſenſu, curandi capaciſſima eſſet habita; niſi curaviſſet.

Tota, ſi quid video, huc recidit diſputatio; Artem conſiliorum ad ſummum moderatricem eſſe, nec in febrium curationibus quidquid vel poſſe ſibi vendicare vel debere. Cui rei ego, febrium perniciosiſſimam ubique naturam medicique circa aegros officium nunquam non ob oculos verſans, ſic reſpondeo; tum demum curationis in ſe ſummam ſuſcipere non debituram, cum nullo cum profectu potuerit.—Quocirca in id mihi unum incumbendum eſſe cenſeo, ut incipientes febres diſcutiendi ſpem, non temere quidem, ſed ex re ipſa conceptam eſſe, oſtendam. Id aliter nunc conſequi me nequire doleo, quam ſi nudam fere, turbatioremque eandem,

eorum

eorum expoſitionem proferam quae experientia me in ipſis curationibus docuerit. Quam idcirco poſtulo, ut tu, pro candore tuo, paulisper mecum velis expendere.

De Victus Ratione.

Igitur victus in primis rationem habiturus, febricitantem hominem, ſimulatque accepi, ſic tenendum praecipio, ut frigidulum Aerem ducat; frigidulumque volo, utpote qui uſu cognovi, calorem etiam per horrores febrium intendi; nec tamen frigidum, quippe cui idem uſus oſtendit, id utique non perpetuum eſſe, fereque, ni fallor, quo propius initiis experimentum factum ſit, eo magis re vera frigeſcere. Caveturque curioſe a varietate, cum aliquae earum adſunt, quas quis habere poſſit, incipientis febris notae; ſecus ſane ac veteraſcente morbo opus eſt. Et frigidulus etiam aer, aequalitatis cauſa, febricitantibus convenit; quippe apud quos ſaepius longe fieri poſſit, ut calorem ſubito frigus, quam ut frigus ſubito calor, exceperit. Sed plurimum ante omnia intereſt, ut aer quam maxime purus ſit; calidior plane aer nocuit, ſed frequentius multo impurus, non equidem tam ſuo, quam calidioris nomine. Quae de noxiis effluviis cavendis ſuperius a me tradita ſunt, et hic locum habent. Teneturque potiſſimum in ampliſſimo conclavi aeger, ut multum aerem trahere poſſit; ſingulis ideo momentis renovatum, nec tetro, quem cum ſpiritu aſſidue emittimus, veneno infectum. Nec totas aperire feneſtras jubeo, ex quo nimium in hoc ſtatu totius cubiculi frigus ſit; nec parcius junctas laudo, per quarum ſpiramenta ventorum rivuli, necopinan-

nantium membra aliqua petant: Tutius aer ſuperne demittitur; dandaque etiam tunc opera eſt, ne recto in febricitantes feratur impetu.

CARNIBUS piſcibuſque abſtinetur, ne febrem incitent. Nullaque varietate imbecillae etiam materiae ſollicitatur aeger, ſi cupiditas deſit; quo nihil profecto apud mulierculas celebrius eſt. Atque ſic quidem conſequuntur ut aegri tandem ſtomachum offendant, medicique ſaepe conturbent rationes omnes; non ut hominem ita nutriant, ut longum affecturi mali ſpatium ſuſtineat. Nunquam vidi cui opportuna abſtinentia noxia fuit; plurimos quos cibi alieno tempore dati afflixerunt.

QUAE ita tamen non tueor, ut anxiis inde aegri cupiditatibus obſiſterem, quae, vel etiam quod moleſta ſunt, laedere poſſunt. Pro remedio enim voluptas eſt, cujus conſequutionem ipſa moleſtiae detractio affert. Libentiuſque ſubſcribendum erit, ſi cupiditates caecae ſint et praecipites, quas ejuſmodi ſaepe corporis conſtructio excitat, ut, eas ſolummodo expleturi, depulſionem ſimul morbi aſſequamur. Quibus aditus ab intelligentiori aliquo judicio eſt, iis minus fidendum; et de his facilior quidem cum aegris ratio eſt, quoniam ſtomachus ſaepe ea reſpuit quae mens concupiſcit.

VESTIUM quoque ratio ſedulitatem exigit. Quod tanti eſt, ut haud ſemel in valetudinario noſtro adnotaverim, febrem, quibus cum primum delati ſunt penitius inſediſſe praeſagiveris, vetere veſte ſtragula relicta novaque in ejus vicem ſuffecta, ſubito adeo, ſine ullo alio remedio, deſerbuiſſe, ut periclitantium neceſſarios

admiratio

admiratio ceperit, velut ſi ipſum valetudinarii coelum eos reſtituiſſet. Sed quae ad hanc rem pertinent ſupra ſatis comprehenſa ſunt.

Nemo nunc concuſſiſſe vehementibus geſtationibus corpus, in lumine habuiſſe, imperaſſe famem, ſitim, vigiliam, in hoc morborum genere prodeſſe contendit. Recentiores medici Aſclepiadis haec, non ſolum ut vana, ſed ut ſupervacua, jure ſuſtulerunt. Etenim ulterioribus non ſolum diebus, ſed primis etiam, cubantis ita luxuriae adrepunt, ut gratiſſimo in cubili dormitorioque cubiculo quod diem, clamorem, ſonum, excludit, haberi eum praecipiant, erigere ſe, voce contendere haud ſatis tuta eſſe proponant, lectionem, negotioſam actionem omnem, cogitationem quoque, quantum poteſt, circumcidant; omni denique modo moliendum eſſe contendant, quo minus ſenſus aliqui ingrati vel turbulentiores animorum motus concitentur. Quorum nihilo ſecius non ſemper eadem et ubique ratio eſt; potiſſimum inter febrium initia. Scire utique unumquemque decet, nihil ſibi antiquius habendum eſſe, quam ut aerem veſtitumque purum adhibeat, horumque conſequendi gratia in aliarum quoque offenſarum periculum incurrendum eſſe. Recognitis quippe quae in medicorum monumentis, perpenſiſque iis quae in quotidiano uſu, apud valetudinaria praeſertim, collocata ſunt, apparere cuilibet poteſt, optime et iis ceſſiſſe, quibus, tantiſper dum e gravioribus ad tutiora loca deportabantur, parum proviſum eſt, ne per plurima etiam fatigarentur et convellerentur. Multiplici etenim experientia conſtitutum eſt, medicinae inde locum factum

eſſe, quem immunditiae antea impediverant, periclitantesque, vel ſubito ſic, ex toto, febre caruiſſe, vel curationem, quibus fruſtra olim fuerat, celeriter tunc haud ſecus ac feliciter proceſſiſſe.

Caetera quae hujus loci eſſe videantur, vel mitto, vel jam executus ſum, vel poſtea exſequar.

De Sanguinis Detractione per Venas.

Sanguinis detractionem melius in valentioribus ſuſtineri, in plenioribus, in junioribus, infantibus demptis, in frigidioribus locis atque temporibus, uſus ipſe videtur ſatis docuiſſe. Intereſſe inter valens corpus et obeſum, celeriuſque qui nimium eſt pinguis affligi, et apud Celſum invenias. Obeſis omnibus pinguedo abundat; quibuſdam et ſanguis quoque. Hoc in quoque, ſi ex arteriis, ex ipſa ſpecie, vel aliter, aeſtimare potueris, in promptu eſt, plus huic ſanguinis mittendum eſſe. Quam etiam inter valentes et plenos quoſdam interſit, quam maxime quemque, auctore me, accurare addecet. Alius quippe longe vigor exercitatis hominibus ſubeſt, modicoque victus aſſuetis, ac ebrioſis nedum vel voracibus, ſed potioribus etiam luxuriae viris, aliiſque quos copioſior vita plenos fecerit; prioribus conſtans eſt et ſtabilis, poſterioribus ſpecioſior quandoque, ſed fugaciſſimus. Quinetiam ipſe pleniores ejuſmodi vidi, quibus ſanguis vixdum miſſus eſt, vel alia quae demendae materiae ſunt adhibita, cum vires hoc modo ereptae continuo labefactatae conciderunt, retro-

que

que omnia quaſi ruina quadam revoluta ſunt. Suſpectiſſimaque his eorum bona habenda eſſe, eo acrius commoneo, quod haud abſurdum eſt fore, ut maſcula vulgatiſſimaque Botalli diſciplina, non ſolum apud Gallos ſuos, quod ſit, exoleſcere incipiat, ſed ut medici Britannorum quoque, quorum regio frigidior robuſtioraque corpora accommodatius huic patere videantur, gliſcente lautioris victus ſtudio, magis eandem magiſque indies abſtinere cogantur.

Neque ſolum haec conſideranda ſunt, ſed etiam, morbi genus quod ſit, ejuſdemque quae habeantur indicia.—Erravit Eraſiſtratus, qui febrem nullam ſine inflammatione eſſe dixit. Quod ſi quis febrem quae intermittit primariam eſſe febrem contenderit, et in quam caeterae aliae, demptis quae obſiſtant omnibus, verterent; is nequaquam, ſecus ac Celſo collibuit, in antiquiores quoſdam medicos inveheretur. Hi, quippe nullam febrem, niſi aut ex inflammatione, aut ex vomica, aut ex ulcere, inordinatam eſſe propoſuerunt. In qua re eos haud adeo oſcitanter hallucinatos fuiſſe, inciſa deinceps mortuorum cadavera repraeſentaſſe videntur. Haec ſi ſequimur, in proclivi erit, ut hoc auxilio magis in febribus ſuccurrendum ſit, in quibus notari neque tempora earum neque ſpatia poſſint. Febres vero quae incipiunt omnes vix quidquam aut nihil remittunt, ſed uno aliquamdiu tenore continuant. Ex quo tandem colligere alicui licuerit, ſanguinem, potiſſimum in principiis, detrahendum eſſe. Quod profecto uſus, etiam

in

in febribus quae poſtea intermittunt, confirmavit; velut, videlicet, inflammatio id exegiſſet, quod febri ipſi alienum eſt. Lubricum vero quodammodo hunc locum eſſe, moderatius nunc ſubjiciendum eſt; ſiquidem cadavera mihi etiam in conſpectum dederint, quibus febris uno propemodum tenore continuavit, nec tamen aliqua ſigna aderant, unde inflammationem vel eſſe, vel fuiſſe, conjeceris. Non plerumque tamen id fidem non habere debet, quod per plurimos homines reſpondeat.——Ipſa morbi indicia magis eo cuipiam viſenda ſunt, quo caetera minus certa habeat. Protinuſque ſanguinis detractio timeri debet, ſi ſimul alicui atque febris invadat lachrymae ſine voluntate profluant, anima deficiat, vel nervi diſtendantur. Pejuſque eſt, intentioremque obſervationem poſtulat, ſi quibus nova ſunt, ſi quibus vaſtius corpus eſt, ſi plenioribus quos mox memoravi ea acceſſerint. Si tempus ullum jure ſanguinis mittendi eſt, certe illud juſtum eſt, cum aliqua inflammationis ipſius ſigna adſunt. Quae, quatenus inter initia Edinenſium febrium adeſſe conſueverint, ſupra propoſui. Raroque quemquam vidi, cui in toto corpore ſolummodo, et non ſimul in parte ſpecialiter aliqua, vitium fuit: Quo magis huic medicinae inſiſtendum duxi. Per friguſque et horrores, Monronem, quem honoris cauſa ſemper nominabo, ſecutus, ſanguinem effudi, nec hominem jugulavi. Morbus ſcilicet id deſiderat, quamvis homo vix pati poſſe videatur; id ex quo futura plerumque inflammatio eſt penitius inſidit: Sanguis miſſus vehementiori ejus impetui officit, corporis

efficientiam

efficientiam ſalutarem non tollit. Sed haec utcunque ſint, minime reticendum eſt, id quod res habet, ſanguinem, nimirum cum nihil aliud prohibebat, nulla frigoris horroriſque ratione habita, adeo non, quatenus uſu comprehendere potui, nocuiſſe, ut mala id quae erant, aliqua fere ſemper ex parte, allevaverit, et medicamentis quae proxime danda erant viam expediverit.——Neque nihil intereſſe putavi, quo ferramento emitteretur. Cujus rei cognitio, cum ad plura loca pertineat, et etiam ad hunc pertinet: Incidenda vena eſt ſcalpello minore ancipiti, in mucronem acutiſſimum, ad haſtae utcunque modum, longe extenuato. Quin, ſi ſemel Alexandro Wood, manu ſtabili, prompta, curationem ferramento ejuſmodi, qua eſt in omnibus ſolertia, exſequenti interfueris, nae tu extemplo, pro ingenii tui docilitate, caetera quaelibet alia in perpetuum abdicares. Sic enim vena ſimul et cutis praeciditur, moleſtia quam leviſſima excitatur, ſanguis pro plagae latitudine erumpit, oraeque ejus, quod uſu comperi, ſine deligandi ſaepe neceſſitate, protinus coeunt. Cane igitur pejus et angue vitandi ſunt, quae aegris, percuſſorum adinſtar, adſunt, ſcalpella magna ſua, vel pugiones potius, recta in brachium adacturi. Qui, quam turpiter hiantia, difficulterque ſaepe ſanatura vulnera infligant, quam cuncta denique, eorum contraria quae ſupra ſcripſimus, conſequantur, quotidie profecto apud chirurgorum vulgus cernas. Cui demum ferramenta ſua accommodatiora eſſe, minime negaverim.——Deficere animam in ipſa curatione peſſimum videatur. Qui ſic deficiunt, iis haud

rare-

raro ſanguinem iterum tertioque mittere neceſſum eſſe, Whyttium olim juventuti in ſcholis tranſdentem audivi: Quod idem poſt mihi ita uſus oſtendit, ut ne ſic quidem, quandoque, omne inflammationis indicium excederet. Utilius ſanguinem effuſum eſſe judicavi, ſi ſubalbidam ſuperne glutinoſamque ſpeciem induerit, nuperrima medicorum experimenta parum moratus; qui hoc quidem demonſtraſſe videntur, ſanguine ejuſmodi abſente, inflammationem illico minime abeſſe, non coloris ejuſdem habituſque ſanguinem febricitantibus, ſine inflammatione detrahi. Infirmandique ego in recenti re extiti ſecurior, cui omni confeſtim ſtudio contendendum erat, quo infirmitatis cauſis occurrerem.

De Stibio per ſe dato.

Vomitus in febrium protinus principiis elicitos, ſanguinis modo detractio anteceſſerit, tutiſſimum eſſe ſemper febricitantibus, idemque praeſentiſſimum ſaepe praeſidium, in quotidiano aperte uſu ponitur. Quo minus de medicina mereri videntur, qui eam rem ſuſpicionibus et conjecturis coarguere maluerint. Cogitanti profecto mihi, memoriaque eos, qui plurimi ſane ſunt, quibus ſtibium adhibitum eſſe viderim, repetenti, quam pauciſſimae quas diſcuſſerit febres eſſe videntur, ubi vomitiones non concitaverit: Nec de omnibus loquor qui poſt ſtibium melius ſe habuerunt, ſed de iis quibus inter initia effectus ſubito ita erat et evidens, ut, quid potiori jure medicamento vendicandum eſſet, clare con-

ſtiterit.

ſtiterit. Optime etiam his ceſſiſſe vidi, quibus alvus quoque deſcenderat. Et, quamvis alvo ſimul vomituque motis, ſudor fere aegrius procedat, ſtibium, quas diſcuſſit febres, quoad longiſſime recordari poſſum, non ſolum ſic video, ſed ſomno inſuper et ſudore diſcuſſiſſe. Ex quo cuipiam forte in promptu erit, quod idem memini, cur vomitus ipecacuanha, dejectioneſque alvi ductione molitae, cum ſtibium ejuſmodi eſſet, ut nauſeam ſolummodo vel ſudorem cieret, medicamento huic, alias minus valenti, diſcutiendi facultates impertiviſſe viderentur. Quae ſic accipi velim, ut, me ea tantum quae acta fuerint proferre, quiſque intelligat; integrum omnibus ſervans, ut, quid ſit de agendi ratione veritati proximum, ipſi ſtatuant. Stibium febribus moderatum eſſe, cujus vires ob oculos poſitae non fuere, aperte proloquor. Penitus etiam inſidentium curationes ſic ſaepe perfici, ſunt qui perhibent. De quorum decretis, meam qualemcunque ſententiam interponere non neceſſe eſt, qui de febribus protinus diſcutiendis agam. Sane cum multum fortuna conferat, rerumque diverſitas aciem intentionis obrumpat, exploratius cuique advigilandum eſt, ne quid forſitan fraudi ſit, neve obſervationum quiſque ſuarum, obſervantis etiam gratia, ſtudioſior, ſecundam valetudinem medicinae tribuat, quae corporis beneficio contigerit.

Stibium ejuſmodi fuit, quo prius in valetudinario uſi ſunt. Sulphuris, quantum ſatis erat, paulatim primum igne vaporavere; tum metalli quod ſuperfuit, cujus tunc cinereus utcunque color erat, nitrique contriti

triti parem modum commiſcuere; hujuſque pluſculum aſſidue in fictile candeſcens conjicere pergentes, totum denique, peracta flamma, ex aqua abluerunt. Cujus poſt in vicem, quod operioſius fieri videretur, expeditius hoc, ad idem, ſuffectum eſt. Stibii habet partes quatuor, nitri partes ſeptem; quibus ſeparatim contritis, et in unum mox junctis, ignis, perinde atque priori medicamento, adhibetur. Metallum ejuſmodi mane plerumque datum eſt, et poſt meridiem, rarius meridie quoque: Maneque maxime, ſicut alia plurima, movet; adeo ut, ſiquando medicamentum valentius nactus fueris, minus tunc dari conveniat. Spem interdum fruſtratur; ſiquidem omnia quae ex ſtibio ſunt haud eadem apud omnes praeſtant. Neque protinus crimen generis eſt, ſi quod metalli naturae ſit, vel hominum proprietatis. Per multo plures aegros reſpondet, poſtea effectus in aliquo quam experimentis comperti ſunt. Atque inde quoque, quod devorandum eſt, colligitur, quod, modo, ad ſcrupulos duos eſt, ad unum vel ad drachmam ſemis, ſaepius. Nec aliorum fere alia ratio eſt. Quod ex ſtibio fit, et cryſtallis tartari, fore aliquando, ut certius habeatur, ſpes eſt noviſſime ex medicorum induſtria facta. Toties id quod vulgo adhuc adhibuerunt decipit, quoties ipſum metallum; quinetiam facultates ejus vix aliter cognitae ſunt, medicamento tamen fide ideo facta, quod longe ſaepius reſponderit. Atque hoc quoque adverſus febres poteſt. Accommodatiuſque parvula ejus paulatim portio ex a-

qua

aqua ſumitur et gratius. Cujus utique, ex quo uſus apud medicos percrebuit, ſtibium febres efficaciter ſatis moderari videtur, in ipſis protinus principiis diſcuſſiſſe, rarius. Quas profecto a ſtibio febres propere certiuſque ſublatas vidi, eas plerumque metallum ſuſtulit, nullo ab acidis auxilio accito. Sudori etiam magis movendo eſt; cum ad caetera minus valet, convenientiuſque his eſt fere, quibus alvus ante fuſior fertur. His tribus vero ſimul facultatibus, vomitiones extrahendi, liquandi alvum, ſudores eliciendi, unum omnium maxime florere videtur.

Hactenus ſtibium laudibus extuli. Quod, ſi vitia quoque ejus coarguere praeterivero, officio male functus eſſem. Igitur, ſi mitiores ejus facultates ſint, quamvis moderando proſit, febricitantes diu tractos antea fere non expedit, quam febrem ſponte quieturam credideris. Neque illico valentius quodlibet non anceps eſt. Modo actio evidentiſſima eſt, profectus obſcuriſſimus; rarius vires tantum convellit, ut non ſolum imbecillos, ſed valentiores etiam, opprimat; ſaepius denique laeta remiſſionis ſpe, atque in ea curationis facta, in priſtinam confeſtim pravitatem omnia de improviſo recidunt. Pro virili igitur parte connitendum eſt, ut certius curationis genus, idemque tutius ac jucundius, conſequamur; ea tamen moderatione, ut omnia iſta contingant, prima ſemper ſalute habita. De quo protinus dicam.

De Stibio ſimul vel Doveri Pulvere, cum Balneo vel Fomento.

Quo experimenta didicimus balneum febris acceſſioni occurrere, eo comprehendimus loco, ubi de cavendo humore praeceptum eſt. Sed cum, balneo omiſſo, febris plurimum repetere perrexerit, alia conjungere viſum eſt.

Sanguine igitur prius detracto, vomituque, ſi opus fuerit, elicito, febricitans homo, ante fere quam gravior acceſſio inſtare ſolet, in balneum ducitur; ſic tamen ut initium interdiu capiatur, quo famulorum commodius miniſterio medentiumque conſiliis uti queat. In aquam calidam ſic demittitur, ut a pedibus haec ad cervices teneat, capite cooperto, vaſeque ipſo in quo aqua eſt curioſe ita veſtimentis involuto, ut ne ad eum frigus adſpiret.——Quod ſi balneum non eſt, calidis, iiſdemque humidis fomentis, fovetur. Linea nimirum omni veſte amota, aegroque in cubili reſupino jacente, panni lanei, ex calida pura, vel cui acetum adjectum eſt, prius ſuccidi, fortiter mox expreſſi, corpori circumdantur; et capiti etiam, ſi id ante ad cutem tonſum fuerit. Ac, his mature ſublatis, aliiſque viciſſim atque aliis, in eorum ante locum quam priores infrixerint, ſuffectis, uſque eo res continuatur, dum tempus ejus praeteriverit. Daturque inter haec quoque diligentia, ne frigus in ipſo opere excipiat; quod tamen, niſi culpa vel aegri vel curantis, fieri fere nunquam poteſt.

Horum utrolibet per horae dimidium praeviſo, et ſudore tum plerumque profluente, febricitans eam ſtibii vim devorat, quae alias vomitui movendo eſſet; vel pulveris quae Doveri eſt drachmam ſemis aut ſcrupulos duos, vel ſimilem ad idem valetudinarii Edinenſis compoſitionem.—Quod datur ſtibium, id eſt, quod, nitro juncto, expeditius fieri dixi. Vomitiones nunc raro elicit; ſed nauſeam ſolummodo concitat, eamque fere leviorem.——Nec alia eſt Doveriani remedii ratio, omnium forte nobiliſſimi quae ad medicos referuntur auctores. Febres ſunt, quibus dolores ejuſmodi accedere conſueſcunt, ut fere pro rheumatiſmis habeantur. Ad quas juvandas, cum huic maximam ineſſe gratiam obſervaveram, in aliis quoque inſiſtere inſtitui. Et adverſus rheumatiſmum equidem, quamvis per ſe dederis, ſudor modo plurimus oriatur, nec febrem incitat, nec calorem intendit. Sudor, ſi pro votis non proceſſerit, adeo non ſanitas, ut alias, in propinquo eſt; ut, quod hujus cauſa quaeſitum eſt, in offenſionis etiam accuſationem incurrat. Cui offenſioni balnea ſic vel fomenta obviam eunt, ut ſudori etiam movendo medicamentum peridoneum reddant. Quod, his rationibus permotus, nunquam deinceps ab illis, ad febrium curationes divellere decrevi. Ubi omni facultate ac laude ſtibio id par adeo ac ſimile fuiſſe deprehendi, ut, cui potiſſimum in hoc genere palmam deferam, anceps adhuc cum animo trahere cogar. Stibium in ipecacuanhae vicem dandi, recentiores quoſdam, haud ſine cauſa, deſiderium tenuit. Vinum vero,

quod

quod Benedictum vocant, cum tinctura ſimul thebaica hauſtum, vix, quoad vidi, tantum praeſtitiſſe videtur, quantum antiquius id et pervulgatius quod Doveri ipſius eſt. Stibium ipſum, cum opio ipſo conſociatum, quid proſit, incertiori adhuc nititur conjecturae talo: Majorem quam de hoc concipio ſpem, meritiſne olim ſuperaturum ſit, dies conſtituet.

Haec dum fiunt, balneo nihilo ſecius vel fomentis tamdiu inſiſtitur, donec integra in his hora expleatur, vel quoad fatigando offenderint. Quorum ad finem ubi ventum eſt, humore omni amoto, aeger noviſſime detergetur, induſium induitur, et ſtragula veſte multa, rara, et leviſſima, velatur. Curioſeque proſpicitur, ut omnia haec ex lana fiant; non ſic tamen, ut, qui hanc perhorreſcant, linteum his induſium permitti nequeat; non ex altero quolibet detractum, hujuſque ſordibus ſuccidum, ſed puriſſimum ſemper et ſiccum, et, ſicut caetera omnia, ad ignem tepefactum. Cujus inter et hominum calorem, nihil quae hujus rei ſit intereſſe, idonei etiam auctores ex populo ſunt; ſiquidem Feijous hoc jampridem, inter plurima iſtiuſmodi praejudicia, Hiſpanis ſuis excutere anniſus eſt. Pedeſque inſuper panniculis, ne infrigeſcant, involvuntur, vel calida repleti utriculi his admoventur, vel arena ſaccis excepta.

Inter haec, ingens fere ſudor, iſque gratiſſimus, per omnia febricitantis membra effunditur. Cui, ex quo hoc inciderit, nec maturius, aqua calida potui datur, ex farina vel pane prius decocta, vel herbis gratis quibuſlibet ſuperinfuſa.——Frigidane recte abſtinuerim, dubito;

dubito; qui animalia, quorum arterias exercitatio concitare continuat, ruſticoſque homines, quibus febris eſt hactenus exercitationis aemula, impune quotidie ingerentes videam. Neque frigida non pro medicamento adhibita eſt; ſiquidem qui ſub cautioribus medicis trahebantur, non deſunt qui ſic expediverint. Ad quos ſpectans, ſacrificulum maluerim Sylviducenſem imitari, quam Petronem, quorum utriuſque temeraria quidem medicina erat: Illius vero tutior eo et probabilior, quod frigidam non ante praeſtiterit, quam ſudorem plenius moviſſet.——Aqua calida interea datur, et ſatis liberaliter. Propter imbecillitatem quoque, vel aegri cupiditatem, cibo ſubvenitur, ſed ex leviſſimis; cum eo tamen ut juſculum ex pullo gallinaceo, vel meraculum quoddam, nec multarum virium nec ingentium, vel alia ex media materia adjiciantur, ſi neceſſitas urgeat. Et ſic ſudor producitur, ſpatium ejus ſuſtinetur, et ſomnus fere obrepit.—Ad quem prohibendum vel abrumpendum, Diemerbroeckii plus ſane apud me auctoritas valuiſſet, et ſacrificuli Sylviducenſis ſui, ſi Sydenhamus, viginti quatuor horarum ſudationis auſpicatiſſimus auctor, ullam ejus rei mentionem injeciſſet. Qui ſub divo dormiunt, ſomno ſoluti obrigeſcunt et inalgeſcunt: Non item veſte multa in cubili tecti, qui tunc fere ſudore diffluunt. Et Aſclepiades aemuli eo conſilio vigiliis convelliſſe videntur, ſtibiumque, ut jam dixi, eo ſaepe effectu datum eſt, ut ex utroque plenior tandem ſomnus, et in eo ſudor, et ex hoc ſanitas, fieret. Quae tamen non tanti facienda ſunt quanti aeger; cujus

cauſa, ſi alias minus proficiatur, experiri aliud atque aliud convenit, et tenere quod experimentum approbaverit, quamvis ſic etiam tortoris vicem exhibeas. Quod tamen hic non opus eſt.—Sive ſomnus, enim, obrepſit, ſive non obrepſit, res fere eodem redit; ſudor in multas horas porrigitur, longum ejus ſpatium ſuſtinetur, arteriae minus minuſque inordinatae fiunt, aeger ipſe in melius meliuſque inclinare valetudinem ſentit, terrentia omnia ſenſim ſine ſenſu evaneſcunt, donec, ſudore ſimul et metu finitis, ad integritatem tandem ventum ſit.

Aeger tamdiu in lectulo continetur, niſi magnopere aliqua res prohibebit, donec ſudor ſponte conſtiterit; et quo tempore cunque hoc fuerit, dum viginti quatuor horarum ſpatium ſit ex quo principium captum eſt. Et tunc, ſi febris ſuperſit, vel terrentia maneant, non deſiſtere convenit, ſed iterum omnia experiri, ſicut ſupra praecepta ſunt; ſiquidem, quod primo vel ſecundo die curationem non recepit, tertio demum juvantis pertinacia vicit. Num, ſi primis diebus diſcuſſa febris non ſit, incidatque in vetuſtatem, ſero nimis medicina haec paretur, aliudne non deinceps ex toto ſequendum ſit medendi genus, cum experientia non comperierim, nec confirmare argumentis nec refellere in animo eſt; pro ingenio ſuo quiſque demat vel addat fidem.

Neque ſane iſta nova ſunt, ſi cui forte nova diſpliceant; ſiquidem, ne altius repetam, ante Sydenhamum in Britannia quoque reperti ſunt, qui ſudores inter febrium initia, ſed calefacientium ope, moliebantur. In

quorum

quorum remedia peritiſſimus ille medicinae dux tanta merito indignatione exarſit, ut, minus ſic quid victoriae obſtaret ſentiens, prudentiores quoſque ab omni iſtiuſmodi curatione in poſterum abſterruerit. Cujus placitis, mordicus ſemper arreptis, eo adhuc in his libentius devincimur, quod, inaequales coercentes ſudores, qui per primos ſponte febrium dies, cum inſalubri plurimum effectu feruntur, quam conſulto id cogitateque fiat, quotidie ſane cernamus. Minime tamen ideo oblivifci decet, temeritatem ſaepe priorum, inter plures male habitos, plures quoque adjuvaſſe. Sudor, ſcilicet, tantum ad diſcutiendum profuit, ut contraria etiam remedia parum nocerent. Noſtras qui rationes ſatis expenderint, eaſdemque artes excoluerint, vix eſt cur temere ſuſpicari videamur, quin hi ſtudii hoc fructum reportare queant, ut proſperiore olim eventu, nec pravo conſilio, rem geſſerimus.

De Chalybe Peruvianoque Cortice.

RICHARDUS III.———REX:

But ſhall we wear theſe glories for a day?
Or ſhall they laſt, and we rejoice in them?

BUCKINGHAMIUS:

Still live they, and for ever let them laſt.

SHAKESPEAR.

ID votum eſt. Fruſtra venit integritas, niſi immoratur.

ratur. Saepe tamen in hoc genere valetudinis jam ſiniviſſe febris videtur, et rurſus intenditur.

Quod ſi remedio nuſquam fere non reperiendo, pauperrimo cuique facile comparando, tuto eodem nec ingrato efficaciter occurſum eſſet, dubiis medicinae rebus haud male conſuluiſſemus. Igitur tertianarum acceſſiones providere ne accederent, aggreſſurus, oculos in Chalybem conjeci. Sal ejus ſtomachum facile offendit; quem idcirco Laghiana machina ex inferioribus partibus in alvum infudi. Metallum limatum, id in corpore emiſſurum quod ex aquis haud paucis aliquantiſper exhalans in laudem immerito ſulphuris habetur, valens adverſus ea quae intus coaceſcere ſolent auxilium, et, in morbis quamplurimis longis, roborantis vicibus quam efficaciſſime fungens, devorandum praeſtiti. Sed, quamvis duobus hominibus ſine noxa maximam utriuſque vim ingeſſerim, nec ſemel id tantum vel iterum, ſed ſaepius, nihil inde boni conſecutus ſum: Neuter a febre liberatus eſt. Et Peruvianus quidem cortex, in eo qui metallum devoraverat, paucis admodum horis morbo plane occucurrit; idque ejus idem et etiam minus pondus, quam quod metalli incaſſum, ſimulatque acceſſione levatus eſt, per quatuordecim fere continuos dies datum fuerat; quamvis febris circuitus eſſet certus, finis integer, et liberaliter ſatis quieta tempora. Quod non profuiſſe, alicui forte in Galeatii Menghinique partes propenſiori, idcirco viſum fuerit, quia, in urina, id nec Boruſſicus cinis nec gallae demonſtraverint; niſi utique

Wrightii

Whrightii contraria utcunque extiterint experimenta, et Menghinus ipſe, ferreis pluribus in hominum ſanguine quam quot ante inerant particulis repertis, vix ac ne vix quidem in urina offendiſſe ſe faſſus ſit. Quibus factum eſt, ut Chalybem a medicamentis quae febribus occurrant avellens, ad ea tantiſper differam quae forſan arceant, dum comparata aliquando fuerint quae facultates ejus ſic intendant ut celeriores ſint. Quam inanem interim luſerim operam, quam falſa ſpe ductus ſim, res ipſa locuta eſt.

MEDICIS utique majorem omnino in modum CORTICEM opus eſt.——Propitiore in quem voluntate aliquis forte fuerit, jam inde ex quo apud medicos increbreſcere coepit, ut, veteraſcente re, in omnibus propemodum febribus libentius darent; ſiquidem quae in vetuſtis duntaxat imbecillitas vincat, et eadem fere in inſtantibus occupet. Quod idem, ut praetermittam quas integritas vel remiſſio excipit, in lentis minus difficulter putridiſque etiam febribus adſenſeris. Fidentius porro, et in iis quoque quibus inflammatio ſubeſt, adhibendum cenſui; utpote qui rheumatiſmorum doloribus ante ſudore diſcuſſis, alias vero mox reverſuris, corticem occucurriſſe compluries comperierim. Quae, quamvis mihi dederint ad unum omnes, abſtinendum omnino, ſi tuſſis exerceat, pronum eſt contendant. Et tuſſis ſane fortuita febrem quandoque antecedit, quam cortex exaſperet. Male haud raro tamen per febris ſolummodo acceſſionem habet; nunquam fere non tunc ingraveſcit; eſt denique, ſi me audis, febris ſaepiſſime ipſius

indicium, una invadit et una tollitur. Quinetiam cortex adeo non officit, ut quod aliunde etiam profectae tuſſi a febre, ut fere ſit, acceſſerit, plerumque finiat. Medici a cortice abhorrentes, ſi tuſſi quis conflictetur, quid boni conſequantur, neſcio. In periculum certe eorum incurrunt, quae nec pauca ſunt nec levia, quae longa febris afferre ſolet, et, tuſſis vel intendendae metu, huic morbo opportunos, in veram etiam phthiſin quandoque praecipitant. Quae, ſi ad inſitam forte animae tuae evellendam opinionem, parum, quod veri nimis ſimile eſt, valuerint, aegrorum cauſa dolebo. Vellem tantum, quam lente quae de hac re protuli amplexus ſim, vidiſſes, quam non in uno porro homine, nec ſemel, ſed in multis, obſervaverim, aliunde nolens quam ab ipſa natura auctoritatem quaerere.——Haec ut ut fuerint, cauſae profecto nihil apparet, quin, ſimulatque corpus integrum ſit, ad corticem decurramus. Matureque hic facto opus eſt, rapiendaque ſunt cum quadam etiam temeritate auxilia; ſi enim in occaſionis momento cunctatus paulum fueris, nequidquam mox omiſſum quaeras. Hujus ergo uncia quam ocyſſime poſſit devoratur; idque vel per ſe vel triticea quadam chartula involutus; vel, ſi ſtomachus parum contineat, ex aqua menthae prius piperitidi ſuperinfuſa: Ejuſdemque deinceps drachma, quater indies praeſtita, ſufficit. Atque ſic tandem debellatum eſt, ac ad ea deventum quae cuique fere tenenda ſunt, ex quocunque demum convaleſcat morbo. Soliciteque quis inter alia cuſtodire debebit, poſt omnes febres, potiſſimum poſt eas quae

continuantur

continuantur, ne in vitia phthiſin inferentia incidat; poſt eas quoque quae intermittunt, ne in hydropyſes. Adverſus quas, quemadmodum adverſus multos alios morbos, quantopere tartari cryſtalli valere expertus fuerim, non Menghini more dati, ſed ſic ut maxima eorum identidem daretur vis, in praeſentia exſequi nequeo. Deſinente ſic febre, ut multum quidem ex ea minuatur, reliquiae tamen quaedam remaneant, tutiuſne ſit cortici inſiſtere, quam in balneum iterum ducere, vel fomenta circumdare, et caetera de integro adhibere, quae ſupra comprehenſa ſunt, conſulendum erit ex his quae uſus oſtenderit.

Mirum equidem videatur, medicos, quorum ſaepe remedia incipientibus febribus tantum profuere, ut ſpes inde haud levis ſalutis affulgeret, committere unquam potuiſſe, quin, conſilii inopes atque incerti, eo confeſtim confugerent, quod, dum in malis verſabantur, fidum toties iis, idque etiam praeſentiſſimum tuliſſet auxilium. Corticem his, videlicet, continuo ingerere, haud ſecus ac Hannibali, ſtatim poſt Cannenſem victoriam, Romam contendere, nimis forte laeta res eſt viſa, majorque fere, quam ut ſtatim eam animis capere poſſent. Non omnia utique iiſdem data ſunt: Vincere utrique ſciebant, neſciebant victoria uti.

Haec ſunt fere quae de febribus nos incipientibus diſcutiendis pericula ipſa rerum docuerint. Quae nimis ſane pauca ſunt, quam ut in re gravi adeo ac praecipiti

aliorum

aliorum voluntates alienas allicere queant. Me profecto, quae pluribus ſic opitulatus ſum, nocuerim nemini, tanta ulterius progrediendi cupido inceſſit, ut tum tantum ceſſandum putem, cum omnia aſſidue fruſtra fuerint. Quod ſi, tanto praemio propoſito, medici eadem quoque via inſiſtere decernerent, curationemque, quam ſupra inchoavi, perficere dignarentur, ſedulo eorum tandem peritiuſque navata opera effectum foret, ut medicina inde aliquando fructum haud vulgarem, nec parvam lucem, foeneratura eſſet. Operam hanc interea iis poſui qui febres noverint, quae intermittunt vel remittunt omnes, quomodo in calidioribus per hos dies regionibus diſcutiantur; iiſque potiſſimum qui in Pringelii verſantur, Lindique immortalibus monumentis. Quin, ſi praeterea perſequi licuiſſet, quae ii quoque, quorum doctrinae interiores aliorſum ſpectant, aliud agentes, protulerint, quae ad eandem quaſi metam niti paſſim videntur, atque conſpirare, dictis utique graviorem auctoritatem plenioremque fidem conciliaverim. Et Stahlianos etiam adferre potuiſſem, apud quos praejudicata opinio non tantum poterat, quin amicitiores quaſdam voces veri vis eliceret. Sed intra eas ſubſtiterunt. Ab actuoſis Chemiae artibus inſtructi, ſed in ignaviores ſimul Hippocratis doctrinas jurejurando adacti, paratiſſimi hi medicinae milites arma nequidquam data depoſuere. Sydenhamus quoque, mitto caeteros, de febribus peſtilentibus agens, medicum omnino naturae auſpiciis renunciare debere, proponere ſuſtinuit. Graviſſimas quae medicinae fortunarum jacturas factae ſint,

quod

quod non in aliis quoque viam ſic ſibi expediverit, alienique periculi cautor extiterit, citius ſane deploraveris quam percenſueris. Sed averſi a medicina dii in diverſum abſtulerunt. Quem omnium potiſſimum artis vindicem conſtitueremus, et ad victorias naturae extorquendas ſequeremur, et ipſe ultro ceſſit, ſub jugum abiit, turbaeque obſequentium immixtus eſt. Sed querelae de tanto viro, nunquam gratae futurae, a fine longe opuſculi abſint. Quin potius in eum penitus inſidentium febrium curationes exſequentem animorum pauliſper aciem protendamus. Ubi, ſingulari quadam ac pene incredibili ſapientia, poſt homines natos, tantum profecit, ut nunquam profecto aetas futura ſit quae de laudibus ejus conticeſcat, donec honos bene merentibus ullus conſtiterit. Et ſane in his neque ipſe, neque Britanni qui eum inſequuti ſunt medici, quibuſlibet ſic diſciplinis addicuntur, ut patriae non ubique libertatis veſtigia perſentiſcas, hactenus nimirum domiti ut pareant, nondum ut ſerviant.

Habes quae nunc potui, non quae volui, de febribus arcendis diſcutiendiſque, proponere. Qui oſtentant quae per otium fuderunt, limaque lente ſua et aliena proſecuti ſunt, qui quaeſtui nimirum ſerviunt, famamve ambiunt, ab his expolitior doctrina requiratur. Nequidquam ſane a nobis exegeris, conſiliorum ſocio omni adjutoreque deſtitutis, quibuſque raptim ac temere, et ob hoc ipſum longius perſcripta, expreſſit neceſſitas. Quocirca, niſi tu nos, lector, multarum, earumque gravium reprehenſionum conviceris, ſatis te, nimis ſcio, vel

faventiorem

faventiorem nobis temetipſum arguere, vel parum ſane in his intelligentem. Errorum tamen noſtrorum minorem, etiam quam par eſt, fructum perceperis, niſi vel inde tibi aditus expeditior pateat ad meliora quae fieri poſſint.